

זאת ה'תורה

שבת פרשת תרומה תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

14 אנשי העשיה בדורנו

מעין גנים	26
השראת השכינה	26
ארבע מהפכות	29
ברכת התורה לאשה	29
הסיפור החסידי	32
ר' לייב שרה'ס	32
מענות ותשובות	34
תשובות הרב לשואלים	34
רמז בפרשה	36
פרשת תרומה	36
המדור 'אלדים'	37
"זר זהב סביב"	37

קצר
ואעניין!

ילד, צא לעבוד!	03
נקודה מעובדת	03
ירידה לעבודה	04
ירידה ועליה בבר-מצוה	04
מהו תיקון נשמתי	12
עיון בסיפור חסידי	12
ההסחה לאדום	18
שיעור תורה ומדע	18
נדבת הלב בתרומת המשכן	22
אור החיים על הפרשה	22
לתת לה' תורה	24
שפת אמת על הפרשה	24
הניגון החסידי	25
ניגון מספר 444	25

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל הקוראים, שבת תרומה ובפתח גליון **ואביטה** נוסף, מלא בכל טוב. **השבוע בגליון:** נפתח עם **נקודה מעובדת** משיעור בר מצוה מתחילת שבוע זה — **ילד, צא לעבוד!** — על הירידה של נער בר מצוה ממדרגת בן למדרגת עבד ומהי תכליתה. משם נעבור לשלשת חלקי השיעור הראשונים [כשהחלק הרביעי ישלח במייל. אתם לא בתפוצה שלנו? הצטרפו עכשיו דרך המייל המופיע בתחתית העמוד]. בחלקו הראשון של השיעור — **ירידה לעבודה** — מרחיב הרב בירידה צורך עליה שישנה אצל בר המצוה שתכליתה "**עבודה צורך גבוה**" וכן את הירידה שבעבודת התפילה לצורך העליה שבלימוד תורה. בחלקו השני של השיעור — **מהו תיקון נשמתי?** — העמיק הרב בסיפור חסידי המחבר ומשווה בין חסידות חב"ד ללעכוביץ', תוך העמקה בהתקשרות של חסיד לרבו ועוד. חלקו השלישי של השיעור — **ההסחה לאדום** — הוקדש לשיעור **תורה ומדע** העוסק באפקט דופלר, חוק האבל והתפשטות היקום, הכל בשייכות לסוד "ירידה צורך עליה". באור החיים על הפרשה — **נדבת הלב בתרומת המשכן** — נלמד את דברי אה"ח על שלשת שלבי הדיבור של ה' לעם ישראל בתחילת הפרשה ומהו גדרו של "נדיב לב". **ובשפת אמת** על הפרשה — **לתת לה' תורה** — נלמד על המתנה שאנו נותנים לה' — חידושי תורה. וגם **הניגון החסידי** אתנו השבוע, עם **ניגון מספר 444** [את הגימטריות חשבו בעצמכם]. **במעין גנים** לפרשת תרומה נקרא על **השראת השכינה בשלוש רמות**, על שלשת הניסים שלמדו על השראת השכינה בבית המקדש והקבלתם לחיי הנישואים שלנו. **בארבע מהפכות** נמשיך עם המהפכה השלישית והשבוע על **ברכת התורה לאשה**, מדוע נשים חייבות בברכת התורה כל יום, הקושיות על כך והתירוצים. **בסיפור החסידי** נקרא על הצדיק המופלא **רבי לייב שרה'ס**, תלמיד הבעל שם טוב ובעל ההילולא של ד' אדר. **במענות ותשובות** נקרא על השפעת התת מודע על חיינו, חרטתו על העבר ועוד. **וברמז בפרשה** נקרא על התופעות שבפסוק "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת וכו'". נסיים עם **המדור לילדים** והשבוע ילמד אותנו רזי על "**זר זהב סביב**" — על ספירת הכתר, המקום העל מודע בנפשנו, ועל כוחותיה — **אמונה, תענוג ורצון**.

ביום ראשון השבוע בשעה 13:30 יתקיים שיעור שיועבר בשידור ישיר. ניתן להאזין גם בקו הפנימי-פון שלנו במספרים 079-9211452 | 02-5434297 (המספר פתוח לניידים כשרים). **חג הפורים קרב ובא** ואיתו התוועדות ליל פורים המצופה. מתי? אור ליום שלישי, יד אדר. איפה? ביישיבת תומכי תמימים רמת אביב, רחוב טאגור 32. הפרטים המלאים בשבוע הבא.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה צ'אָ אביחיל | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

ילד, צא לעבוד!

עוד לפני התפלה אומרים "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'". עבודת הלב של בעל-תפלה - המכניע את עצמו, חווה מתוך אכפתיות את קשיי המציאות ומתייגע לרדת לעומקם של דברים - מאפשרת לו לצאת מעצמו ולרדת בהכנעה ואכפתיות אל הזולת, לשוחח עמו בגובה העינים ולרדת לסוף דעתו וצרכיו, וכך להתחבר אליו ולהעלותו. ה'עובד' האמתי - ה"בן שנעשה עבד" - מעמיס על עצמו אחריות ומחויבות לכלל עם ישראל ולכל פרט ופרט לו הוא יכול לדאוג ועליו הוא יכול להתפלל.

הירידה להעמיק בעבודת התפלה ובקירוב יהודים נראית אולי כבאה על חשבון לימוד התורה, אך היא "ירידה צורך עליה" - בעקבותיה מזדככים לבו ומוחו של העובד, והוא עולה ללימוד תורה בדרגה אחרת לגמרי של עומק ואמת.

אכן, תכלית תהליך ההתבגרות היא לחזור בצורה נעלית יותר לדרגת הבן - המשיח עצמו הוא "בן שנעשה עבד שנעשה בן". החיילות המתמסרת - מתוך להט נעורים של הבנים-הנערים - עוברת עוד 'מהפך' כשמגיעים לחתונה. הנער או הנערה חוזרים למשפחתיות, כאשר דווקא הוריהם מלווים אותם לחופה ומזכירים להם את תודעת הבנים. כעת העבודה עצמה 'מתרככת', על העבודות המסורה והמבט-של-שליחות על כל יהודי לחזור לאהבה מקבלת ומתחשבת בין בני הזוג ולבנין קן משפחתי חמים המגדל שוב בנים ובנות כפי שגדלו ההורים בילדותם.

"חביבין ישראל שנקראו בנים למקום". כל אחד מתחיל את חייו כילד של אבא ואמא, הנאחז בסינר אמו וחוסה תחת כנפי אביו. הדבר נועד להקנות לילד היהודי הכרה שהוא בן חביב אצל הקב"ה. גם החינוך לתורה ומצוות הוא חלק מחובת האב כלפי ילדיו, מתוך אהבתו אותם.

תודעת הבן - ילד קטן אצל אביו שבשמים - נשארת כרקע כל החיים, אך אי אפשר להסתפק בה. הילדים מתבגרים ומגיעים לגיל מצוות ואז מוטל עליהם עול - מבנים הם הופכים לעבדים, האהבה והקרבה הופכות למחויבות. בניגוד לעבד רגיל, "בן שנעשה עבד" מאמין ב"עבודה צורך גבוה" - הוא יורד ממעמדו המיוחד כבן-מלך להיות עבד פשוט מתוך הכרה ביוקר וחשיבות עבודתו בעיני אביו המלך, עבודה המעלה לפניו נחת רוח.

במה מתבטאת הירידה לעבודה-עבודות? מעבר לעול והאחריות לכל המצוות המוטלים מעתה על כתפי הנער, ה'עבודה' בפרט היא "עבודה שבלב זו תפלה". את הילד אפשר וצריך ללמד הרבה תורה, אך כדי להתפלל כ'עובד' - ולא רק כחלק מסדר היום בחינוך היהודי - נזקקים לדעת לה זוכים בגיל מצוות, שרק אחריו ניתן להיות בעל-תפלה. כדי להתפלל יש לרדת-ליפול לשפלות - "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", "הכנעה ושפלות", כדי לקיים "ממעמקים קראתיך הוי'". יש להרגיש את המציאות התחתונה וחסרונותיה כדי לבקש רחמים כעני בפתח. לפני אמירת כל תבה בתפלה צריך 'לרדת לפני התבה', ומתוך ההכנעה ניתן גם לרדת ולהגיע בהתבוננות לפנימיותה של התבה.

ירידה לעבודה

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות בר-מצוה עם תלמידי תלמוד-תורה "תורת חיים" התפרס הרב על תחומים רבים – תהליך ההתבגרות המתחולל בבר-מצוה והמשמעות הפנימית שלו בתפלה ואהבת ישראל; התייחסות לעבודתו האישית המיוחדת של האדם ולהתקשרות לצדיקים; התבוננות באפקט דופלר בפזיקה; ותופעות מופלאות בתורה.

בחלקה הראשון של ההתוועדות – הנדפס כאן – התבוננות ב"ירידה צורך עליה" בהקשר של בר-מצוה: **פרק א** משווה בין "ירידה צורך עליה" ל"עבודה צורך גבוה" ומסביר שעלית-הדרגה בבר-מצוה היא בעצם ירידה מתודעת בן לתודעת עבד – עבודת ה' מסורה, העושה נחת רוח למעלה. **פרק ב** מסביר את מושג הירידה לעבודה התפלה לצורך עליה בלימוד התורה, וכיצד הירידה לתפלה נותנת כח גם לרדת ליהודים אחרים, לקרבם ולהעלותם.

א. עבודה צורך גבוה

"ירידה צורך עליה" ו"עבודה צורך גבוה"

כבר כמה חדשים^א אנחנו עסוקים בנושא "ירידה צורך עליה"^ב – ואנחנו עדיין באמצע. היות שיש פה גם בר-מצוה, וכל החברה כאן הם או לפני או אחרי בר-מצוה, צריך לקשר זאת עם קבלת עול מצוות. מה קורה בבר-מצוה? האם יש קשר לכלל בחסידות של "ירידה צורך עליה"? האם יש איזו ירידה גם בבר-מצוה? בר מצוה היא עלית מדרגה למצב חדש, מילד לאיש. האם כשאדם עולה במדרגה, יש בכך גם ירידה?

כדי להבין זאת נשאל: האם משהו זוכר עוד פתגם, על אותו משקל, 'משהו צורך משהו'? הפתגם שלנו הוא "ירידה צורך עליה"

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. בר מצוה טוביה נעם שי' לויט. כ"ח שבט תש"פ – כ"פ.

א החל מהתוועדות כ' חשוון ש"ז.

ב לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד.

– יורדים בשביל לעלות – משמע שאם רוצים לעלות צריך קודם לרדת. יש עוד פתגם של שלש מלים דומה? ["עבודה צורך גבוה"]. נכון, יש כלל גדול בחסידות – "עבודה צורך גבוה". היות ששני הפתגמים הם על אותו משקל, כנראה יש קשר ביניהם.

בר-מצוה – "בן שנעשה עבד"

מה ההבדל בין לפני בר-מצוה לאחרי בר-מצוה? לפני בר-מצוה הילד הוא בחינת בן, לגמרי – בן של אבא ואמא שלו, בן לקב"ה, אוהבים אותו, מקרבים אותו כמו שאבא מקרב בן. אבל בר-מצוה היא קבלת עול מצוות, ועול מצוות הופך אותך להיות עבד.

מה הפתגם בחסידות, שקודם היית בן ונהיית עבד? לכאורה להיות עבד פחות מלהיות בן – "אם כבנים אם כעבדים"^ג, כשזוכים אנו

ג ע"פ שבת קלא, א; מו"ק ט, א. וראה רמב"ן עה"ת שמות כט, מו"ד"ה "לשכני בתוכם" ומהר"ל בחדא"ג לסוטה לח, ב. ד חזרת הש"ץ לימים נוראים.

מהבר-מצוה המצב משתנה: אני מחויב, יש לי חובות, וצריך כל פעם 'לצאת ידי חובה' – לא ראש של בן אלא ראש של עבד. כתוב ש"פריעת בעל חוב מצוה"^ט – בפשט הפירוש הוא שמצוה לפרוע חוב, אך הפירוש הפנימי הוא שכל מצוה שיהודי מקיים, החל מהבר-מצוה, היא פריעת חוב לאדונו-מלכנו הקב"ה. אם כן, משמעות הבר-מצוה היא "בן שנעשה עבד".

חתונה – "בן שנעשה עבד שנעשה בן"

כתוב בחסידות' שיש עוד שלב, השייך למשיח, שנקרא "בן שנעשה עבד שנעשה בן" – ה"בן שנעשה עבד" חוזר להיות עוד פעם בן. בחיי האדם, מה יכול להיות השלב הבא, שאותו "בן שנעשה עבד" חוזר ונעשה שוב בן – בחינת משיח? מתי הדבר קורה, בפשטות? [כשמתחתנים]. מי מביא את הילד לחופה? לא האדון שלו, אבא ואמא מובילים אותו לחופה. כשאדם מתחתן הקב"ה בשבילו חוזר להיות אבא שמביא אותו, מוביל אותו, לחופה. זו כבר בחינת משיח.

ביחס לחבר'ה כאן 'עוד חזון למועד' בנוגע לחתונה. בכל אופן, הווארט הראשון היה שבר-מצוה היא בעצם ירידה, אך ירידה שהיא "תכלית העליה"^י (לא רק "צורך עליה") – הוא

בנים וכשפחות זוכים אנו כעבדים^ה. אבל יש גם פתגם הפוך בחסידות, שעבד הוא אפילו יותר מבן, ובן הוא בשביל להיות עבד? זהו הנושא העיקרי של המשך תרס"ו לרבי הרש"ב, והרבי הרש"ב אמר שאני עצמי כך ביחס לאב. יש לי אבא, הרבי המהר"ש, אבל אני סתם בן שלו – עבדתי קשה עד שנעשיתי "בן שנעשה עבד". זהו הביטוי ויש בכך מעלה^ז. המושג "בן שנעשה עבד" הוא כל כך עמוק, שכל המשך תרס"ו – מיסודות החסידות ועומק החסידות – הוא סביבו.

הווארט הראשון שלנו עכשיו שבעצם בר-מצוה היינו "בן שנעשה עבד". קודם היית ילד חמוד, כולם אוהבים אותך, כולם מקרבים אותך – בן להורים שלך ובן לקב"ה. כל מה שאתה עושה אתה לא בדיוק חייב – יש מצות חינוך, אבל אין עול ממש. כשמכניסים את הילד ל'חדר' כתוב^ח שנותנים עליו עול מסוים, אבל הכל יחסית – לא עול של עבד ממש, עדיין אתה בן. חשוב מאד שהיסוד, הבסיס – שנשאר כל החיים

– הוא שאנו בנים של הקב"ה, ילדים קטנים של ה'. גם צדיק הכי גדול, בגיל 70 ו-80 ו-90, זוכר את עצמו כילד קטן – בן אצל הקב"ה, אבינו שבשמים.

ה ראה הקדמת תקו"ז (ה, א), זהר ח"ג ז, ב; קיא, ב; רטו, א וב"ב י, א (ובן יהודע שם).

ו ראה המשך תרס"ו מאמר מו, ובכ"ד.

ז וראה גם תניא פמ"א ופלה"ר בראשית ד"ה "יוגש" (פ"ג ואילך).

ח ראה כתובות נ, א וב"ב כא, א.

ט כתובות פו, א (ובכ"ד).

י פלה"ר בראשית ד"ה "ואשה אחת" פ"ח (סג, ב). ראה באורך בעתה אחישנה פ"ו (עמ' רמ).

יא לקו"מ כב, יא (וראה תו"א מגלת אסתר ג, ג; צד, ב).

"עבודה צורך גבוה?" לא יודע אם אתם מכירים – בספר אמונה ומודעות יש מאמר על "עיקרי האמונה של פנימיות התורה". יש בפשט יג עיקרי אמונה של הרמב"ם, ובקבלה יש סוד של יג ו-ט – יג מדות הרחמים (שנתגלו לאחר חטא העגל¹⁰) ו-ט מדות הרחמים (שנתגלו לאחר חטא המרגלים¹¹). יש שתי שיטות בקבלה מה יותר גבוה, וביחד עולה כב, שרש כב אותיות התורה. לכן הוספנו ט עיקרים של פנימיות התורה. יג עיקרי האמונה הם בכתר (סוד יג תיקוני דיקנא דאריך אנפין) והסברנו שה-ט הנוספים הם כנגד הספירות מחכמה עד מלכות. כשאני מניח תפילין בבקר עלי לחשוב שעבודתי את ה' כעבד באמת מפרנסת, עושה נחת רוח, לאבינו שבשמים – זו אמונה, איני רואה זאת בעינים. איפה בספירות האמונה של "עבודה צורך גבוה"? [בינה¹²]. בינה היא בכלל מקור העבודה, לעבוד את ה', ובחסידות מביאים על כך את הפסוק "ועבד הלוי הוא"¹³ – "הוא" היינו עלמא דאתכסא¹⁴, בינה.

אם כן, כנראה גם ה'ראש' של "ירידה צורך עליה" – שחייבים לרדת בשביל לעלות – שייך לבינה. למה? חוץ מהצורך להבין את הענין... הפירוש הכללי בחסידות ל"ירידה צורך עליה" (עליו דברנו¹⁵) – הוא, בלשון

יורד להיות עבד של ה', עם כל החובות, וזהו הדבר הכי טוב, זו הזכות הכי גדולה.

"עבודה צורך גבוה"

ננתח את הביטוי "עבודה צורך גבוה" ביחס ל"ירידה צורך עליה":

אם משוים את הפתגמים, מקבילים אותם לפי המשקל שלהם, הירידה כאן היא העבודה. עצם ההגדרה שאני עובד את ה', עבד של ה', נקראת ירידה עבדורי – אני יורד מהיחוס שלי, ממה שאני בן. כל ישראל מלכים¹⁶ – כולנו בנים מיוחסים, בני מלכים¹⁷ – ואני צריך לרדת מהמלכותיות להיות עבד.

המלה האחרונה בשני הפתגמים מקבילה בפשטות – עליה מקבילה לגבוה. מה פירוש "עבודה צורך גבוה"? שהעבודה שלנו גורמת נחת רוח ותענוג אין סוף לקב"ה. כלומר, העליה היא לאו דווקא עליה שלי. ממילא יש גם עליה שלי, העובדה שאני גורם נחת רוח – "ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים"¹⁸ – מעלה גם אותי. אני מקבל

על עצמי עבדות – אני בן ונעשה עבד – ובכך עושה נחת רוח ותענוג לאבינו שבשמים. יש כאן חזרה לביטוי של "אבינו" – בפנימיות הוא אבינו, אבל הפרנסה באה כי נעשיתי עבד.

ירידה לבינה

מי זוכר איפה כתבנו באריכות על המושג

יב מובא בשם הירושלמי. ראה זהר ח"ב כו, ב; ח"ג כח, א; שם רכג, א.

יג שבת פ"ד מ"ד.

יד זהר ח"ג ז, ב.

כשאני מניח
תפילין בבקר עלי
לחשוב שעבודתי
את ה' כעבד
באמת מפרנסת,
עושה נחת רוח,
לאבינו שבשמים
— זו אמונה, איני
רואה זאת בעינים

טו שמות לז, ו-ז.

טז במדבר יז, יח.

יז שם עמ' קצח.

יח במדבר יח, כג.

יט זהר ח"א קנד, ב.

כ ליל ש"פ תולדות תש"פ.

בפשט, למה אומרים יורד לפני התבה?
[ממעמקים]. כן, כתוב "ממעמקים קראתיך הוי"^ב, ופעם באמת היו יורדים לפני התבה – עשו שהתבה תהיה במקום יותר נמוך מכל בית הכנסת, כדי לקיים "ממעמקים קראתיך הוי"^ב, שאדם יצטרך לרדת לפני התפלה.^ב בכלל, מהו השער של המלה תפלה? **פל** – שהוא גם לשון **נפילה** וגם לשון **שפלות**. יש קשר מילולי בין תפלה לשפלות.^ב

עצב ושמחה בתפלה

מהי ירידה בעבודה, בלשון הבעל שם טוב? איזו עוד מלה יש? מה הוא מרגיש כשהוא יורד עמוק? [כמו כובד ראש]. מהו כובד ראש? "הכנעה ושפלות"^ב. יסוד עבודת הבעל שם טוב הוא הכנעה-הבדלה-המתקה^ב, וירידה לפני התבה היא הכנעה.

אדמו"ר הזקן מדגיש^ב כי ההכנעה היא לפני התפלה והתפלה עצמה צריכה להיות מתוך שמחה, ועל כך נאמר "בכל עצב יהיה מותר"^ב – ה"מותר" (היתרון) של העצב המתוקן הוא השמחה האמתית שבה אחרי^ב (הירידה שייכת לבניה, כנ"ל, והרי פנימיות הבניה היא שמחה). נשיאת ההפכים של בכיה וחדוה בו-זמנית^ב – הצער על הגלות והסתר הפנים שבה (שמתוך

הקבלה והחסידות, ירידה מ"גרמוהי" לצורך עליה ל"חיוהי". מה הכוונה? "גרמוהי" היינו ה'יש' של הכלים, שבשרשו הוא ה'יש של ההבנה. הירידה בהקשר של ההבנה היא לאו דווקא לרדת מהענין, לוותר על ההבנה – אדרבא, אולי אני יורד לעומק הדבר, לעומק הבינה. התכלית היא לעלות ל"חיוהי", לאור. יורד בבחינת כלים בשביל בסוף להגיע לעצם האור, "האור העצמי" בלשון הרבי הרש"ב בענין^ב. אם כן, ככלל, עבודה של "ירידה צורך עליה" גם שייכת לבניה – כמו הביטוי "עבודה צורך גבוה".

זהו דבר הראשון שאנחנו מוסיפים כעת לנושא "ירידה צורך עליה" – הקשר ל"עבודה צורך גבוה" וממילא הקשר לבר-מצוה.

כל החינוך עד בר-מצוה הוא להתכונן לאותו יום שאוכל לרדת לפני התבה

ב. הירידה לתפלה ירידה לפני התבה

נמשיך לפרק נוסף בענין "ירידה צורך עליה": מתי אומרים בחז"ל 'לרדת' גם במשמעות חיובית? קודם

שאלתי את הבר-מצוה אם התאריך שלו הוא היום או רק מחר כי רציתי לכבד אותו להיות החזון במנחה. בכל אופן, איך קוראים בחז"ל לכך שמישהו הולך לעמוד להיות חזן? [יורד לפני התבה]. כן, הביטוי הוא 'יורד לפני התבה' – כנראה שיש בכך ירידה. רק בר-מצוה יכול לרדת לפני התבה. כל החינוך עד בר-מצוה הוא להתכונן לאותו יום שאוכל לרדת לפני התבה.

מכאן מתבקש עוד פירוש פשוט לחידוש של "ירידה צורך עליה" בבר-מצוה: יש פה ביטוי חשוב בחז"ל, שתפלה היא לרדת.

כא תורת שלום שיחת שמח"ת תער"ב.

בב תהלים קל, א.

בג מ"א או"ח סימן צ סק"ג; שו"ע אדה"ז צ, א.

כד ראה גם סוד ה' ליראיו ש"א פ"ט הערה ח.

כה ראה רש"י על ברכות ל, ב ד"ה "כובד ראש".

כו כש"ט (קה"ת) אות כח.

כז תניא פל"א; אגרת התשובה פ"א.

כח משלי יד, כג.

כט תניא פכ"ו ופל"א.

ל תניא פל"ד. עפ"י זורח ח"ב רנה, א; ח"ג עה, א.

ישן, כשהוא מתעורר עליו להתפלל, וכשהוא מתפלל כדבעי אזי בזכות התפלה הוא יכול אחר כך ללמוד תורה בראש נקי, בבהירות המחשבה. אם הוא התפלל טוב התפלה מזככת את מחו, עושה לו מוחין דגדלות, והוא יעלה.

לפי ההסבר של תפלה ותורה, איך נפרש מהו עיקר הבר-מצוה? עד עכשיו הילד למד בחיידר, למד הרבה תורה. הוא גם התפלל – יש סדר תפלה בבקר – אבל תפלתו לא היתה ב'עבודה', כמו שבכלל אמרנו קודם שלפני הבר-מצוה הוא לא ממש עבד אלא בן. בן – אביו מלמדו תורה, מחנך אותו. אם כן, בר-מצוה היא ירידה בה

אתה נכנס מאד חזק לעבודת התפלה. אחר כך, בזכות הירידה לעבודת התפלה, תחזור לתורה – ביתר שאת ויתר עוז. כמו שכתוב¹⁷ שאחד שהיה בחו"ל ועולה לארץ הוא מחודד, לומד תורה הרבה יותר טוב מקודם. מההשוואה הזו עולה שארץ ישראל היא תורה וחוף לארץ הוא תפלה – יורדים לתפלה כמו שיורדים לחוף לארץ ועולים לתורה (העולים לתורה נקראים 'עולים') כמו שעולים לארץ.

כאשר יצא יעקב אבינו מהארץ – בה ישב באהלו של עבר, אהל התורה – לחוף לארץ הוא ראה את הסולם, "סולם" דא צלותא¹⁷. חוף לארץ היינו תפלה על הגלות, תפלה לצאת מהגלות (להתעורר מהירידה לתרדמת הגלות בחו"ל, בה היינו כחולמים¹⁷), וכשחוזרים

הירידה אליה מתעוררים לתפלה, כדלקמן), יחד עם שמחה מההבנה שהמלך הגולה בורח לתוך ביתי ונמצא אתי¹⁸ – מתחלקת בתוך הזמן בין ההקדמה לתפלה לשמחה בתפלה עצמה. התפלה מונעת מתחושת חסרון וצרה עליהם מתפללים, אך מלאה שמחה במפגש עם ה' – השיחה עמו והדבקות בו בתפלה (תפלה לשון חיבור, כמו "התופל כלי חרס"¹⁹).

והרמז: **עצב-שמחה עולה תפלה!**

ירידת התפלה לצורך עליית התורה

אם אני אומר שהתפלה מתחילה מירידה – עלי לרדת למעמקים, להכנעה, לשפלות – והיא "ירידה צורך עליה", מהי העליה? אפרש לפרש בכמה אופנים:

יתכן שהעליה מתייחסת לתפלה – אני יורד בשביל שהתפלה שלי תעלה לשמים. כמו בפיזיקה – בשביל שהתפלה תעלה אני צריך לרדת. לפירוש זה, העליה היא לא שלי אלא של התפלה – היא עולה לה! אבל כנראה שיש גם בי איזו עליה, כי הפשט של "ירידה צורך עליה" הוא שאני יורד ואני גם עולה.

איזו עליה פועלת בי התפלה? התפלה האמתית מזככת את המח שלי. אחר כך, כשאבוא "מבית הכנסת לבית המדרש"²⁰ – זהו הביטוי, מהתפלה בבקר הולכים ללמוד תורה. קודם צריך להתפלל סמוך למטה²¹ – אדם

לא ראה תניא פרקים לג-לד (ובכ"מ).

לב כלים פ"ג מ"ה. ראה תו"א ע"ט, ד (ובכ"ד).

לג ברכות סד, א.

לד ראה רש"י על ברכות ה, ב ד"ה "סמוך למטת".

לה כתובות עה, א.

לו זהר ח"א רסו, ב; שו, ב.

לז ראה תו"א וישב ד"ה "שיר המעלות".

חוץ לארץ
היינו תפלה על
הגלות, תפלה
לצאת מהגלות,
וכשחוזרים לארץ
התורה עמוקה
ואמתית פי כמה.
מאמת מגיעים
לאמת לאמתו –
בזכות הירידה

עליה" – שאני צריך לרדת לזולת בשביל להעלות אותו^ט. יש מהבעל שם טוב הרבה ווארטים^ט, שלפעמים צדיק אפילו נופל – ממש יורד – ממדרגתו בשביל להעלות אחרים.

הדבר קורה בלא-מודע – הוא לא יודע מה בדיוק קורה אתו, מה התכלית. אני יורד בעבודה ותכלית הירידה היא להעלות מישהו אחר, אך אני לא יודע זאת – רק ה' יודע. כאן משהו אחר – באופן מודע, בשביל להבין אותך אני צריך לרדת אליך, למציאות שלך, לשוחח אתך. הירידה היא בזכות השפלות שלי – כל ירידה היא שפלות והכנעה. אם אוכל לרדת טוב ונכון לתוך המציאות שלך, אוכל להחזיק בך – לתת לך יד – ולהעלות אותך.

כמו שכתוב^מ שהיו מקימים מישהו חולה – נותנים לו יד ומקימים אותו. אז, כשאני מרים את הזולת, גם אני מתעלה. אמרנו שיש כמה פירושים – שאני מעלה את הזולת, שהתפלה עולה, ובסוף גם אני עולה, "ירידה צורך עליה".

יסוד התפלה – אהבת ישראל

מכאן יעלה הסבר לעוד משהו חשוב: מה אומרים לפני התפלה? "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'". תמיד שואלים מה המצוה הראשונה של בר מצוה,

לארץ התורה עמוקה ואמתית פי כמה. מאמת מגיעים לאמת לאמתו – בזכות הירידה.

אם כן, "ירידה צורך עליה" היא 'תפלה צורך תורה'^נ, בתוך האדם עצמו, חוץ מהפשט שהירידה של התפלה היא כדי שהתפלה תעלה לשמים.

ירידה אל הזולת ועליה יחד איתו

זוכרים את "מעשה מבעל תפלה" של רבי נחמן? מה היה החוש שלו? הרגע אמרנו שהירידה היא בחינת ירידת השליח צבור לפני התבה, לגלות אצלך את הבעל-תפלה שבך. מהו בעל-תפלה? לא סתם מי שמתפלל לעצמו, אלא מי שיורד לפני התבה – לו קוראים בעל-תפלה. לא אומרים חזן אלא בעל

תפלה. עכשיו, ממחר, תוכל כבר להיות בפועל בעל-תפלה – אחד שיורד לפני התבה. במה התייחד הבעל-תפלה בסיפור של רבי נחמן? כתוב שם שידע טוב להתפלל? לא כתוב בכלל. שם הסיפור הוא בעל-תפלה, אבל במה הוא הצטיין? [בלקרב אנשים]. איך הוא קרב אנשים? [שנתן לכל אחד מה שמתאים לו]. איך קוראים ליכולת הזו? הוא ירד לעומק הנפש של כל אחד – על ידי שיחה פשוטה, קלה. הוא ירד לעומק המציאות של הזולת – מציאות היא "גרמוהי" – כדי להעלות אותו. בכלל, זהו עוד פירוש חשוב ל"ירידה צורך

לח הרבה פעמים מסבירים שתפלה היא "רצוא" בעליה כלפי מעלה ותורה היא "שוב" בהמשכה כלפי מטה (בסוד "הקל קול יעקב" – "קל" תפלה חסר ועולה ו"קול" תפלה מלא ו המבטאת המשכה), אך העליה של התפלה דורשת ירידה קודם לה וההמשכה של התורה באה מתוך העליה של האדם אליה, ודוק.

לט כמבואר באריכות בשיעור כ"א כסלו ש"ז (נדפס ב"ואביטה" יוחי).

מ ראה כש"ט (קה"ת) אות קלו.
מא ברכות ה, ב.

החסידות^מ – שהכח של המשיח הוא התפלה שלו. הוא יגלה תורה חדשה^מ, אבל כחו הוא תפלתו, ובסיס התפלה הוא דווקא אהבת ישראל – הכח לרדת ולהתפלל עבור כלל-ישראל ועבור כל פרט ופרט, כל יהודי שנמצא במצוקה. יש סיפורים על צדיקים שהיו מרגישים מרחוק, מהקצה השני של העולם, יהודי שנמצא בצרה – והיו מתקשרים אליו, יורדים אליו ומתפללים, וככה מעלים אותו.

את כל המוחין האלה אין עדיין לילד לפני בר מצוה. מה קורה בבר מצוה? כתוב בשו"ע אדה"ז^מ – כפי שכותבים הרבה פעמים על הזמנה לבר מצוה – שבר-מצוה היינו גמר כניסת הנפש האלקית לתוך הגוף. זו עליה או ירידה? ירידה. הנפש האלקית היא למעלה, וגמר הכניסה – תכלית ירידתה לתוך הגוף שלי – קורה בבר-מצוה. אם כן, מבר-מצוה והלאה כבר אפשר להיות 'עובד'. בחסידות 'עובד' היינו מי שמתפלל בכוונה, מתוך התבוננות עמוקה, ויסוד התפלה הוא אהבת ישראל, "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך". זו בעצם המצוה הראשונה – ההכנה למצות התפלה.

ירידה לפני-לפנימיות תבת התפלה

אם כן, פתחנו בקשר בין "ירידה צורך עליה" ל"עבודה צורך גבוה" ואחר כך עברנו לדבר על הביטוי "יורד לפני התבה" – שבשביל להתפלל צריך לרדת. לא הסברנו את משמעות המלים "לפני התבה". מהי תבה בכלל, חוץ מעמוד התפלה? תבה היא מלה. איפה כתוב בחסידות שתבה היא מלה? על "בא אל התבה"^מ אצל נח. כל התורות

ובדרך כלל עונים שקריאת שמע של ערבית^מ, אבל לפני התפלה צריך לכוון "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'". בסידור כתוב לומר זאת לפני שחרית, אך ודאי צריך לכוון לפני התפלה הראשונה שמתפלל בתור גדול המחויב במצות.

מה הקשר לתפלה? אומרים שאם יש ח"ו בלב איזו טינה לאיזה יהודי – חבר בכתה שאיני אוהב – איני קרבן תמים אלא בעל מום, ואז לא יכול להקרב על מזבח התפלה^מ. זהו הפירוש הפשוט, אך כעת יוצא פירוש יותר פנימי: "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'" היינו גם לומר שתפלה – שהיא ירידה, כנ"ל – היא בשביל שאוכל במשך כל היום כולו לרדת לזולת, להתקשר אליו מתוך אהבת ישראל, להבין אותו וממילא גם להעלות אותו, להרים אותו. זו כוונה חשובה לקבלת מצות אהבת ישראל לפני שמתפללים.

שוב, הדוגמה היא מעשה מבעל-תפלה – קוראים לו בעל-תפלה, ורואים שכל ענין התפלה שלו הוא בעצם לקרב יהודים, על ידי שהוא יורד אליהם, מקדיש להם זמן. הוא מבין טוב שהגאולה תלויה בקירוב הזה, והוא מגיע רחוק-רחוק, עד למדינה של עשירות – שתושביה מאד רחוקים, וגם שם הוא פועל את הפעולה. משיח יבוא כאשר כל היהודים יתעלו, כפי שנדבר יותר בהמשך – לשם כך מתפללים. התפלה נקראת "רחמי" – אני מבקש רחמי שמים – ויש גם ביטוי "בקש רחמים כעני בפתח", בפיט שאומרים בר"ה^מ. סופי התבות "בקש רחמים כעני בפתח" הם אותיות **משיח**. לכן כתוב – גם בחב"ד וגם בשאר ספרי

מב חידושי הרי"מ ריש ברכות, צדקת הצדיק אות ד ועוד. ראה גם שיעור ד' שבט ש"ז (נדפס ב"ואביטה" בשלח).

מג ראה דרך מצותיך מצות אהבת ישראל פ"א.

מד פיוט "אתיתי לחנך", מוסף יום ב' של ר"ה.

מה ראה לקומ"א ב-ו ט; לקומ"ח א.

מו ראה קהלת רבה יג, ז וויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

מז מהדו"ת ד, ב.

מח בראשית ז, א.

כח של ירידה. אני רוצה להגיע לפנימיות התבה שאני אומר – הכוונה הפנימית של "בא אל התבה", להגיע לפנימיות של התבה – ולשם כך צריך לרדת לפני התבה. אך עוד לפני כן, מה הפירוש היותר פשוט של "לפני התבה"? ש"לפני" אינו פנימיות אלא לפני כפשוטו, בזמן. לפני שאני מוציא תבה מהפה – לפני התפלה בכלל, וגם לפני כל מלה תוך כדי התפלה – אני צריך לרדת. בשביל לומר מלה בכוונת הלב צריך "יורד לפני התבה" – לפני שאני אומר תבה צריך לרדת. אלה שני פירושים והא בהא תליא – אם אני יורד, מכניע ומשפיל את עצמי, לפני אמירת כל תבה, אני גם מסוגל לרדת לפנימיות ולעומק של התבה.

של הבעש"ט על תבת נח קשורות לעבודת התפלה^{מט}. כשהולכים להתפלל צריך לקיים "בא אל התבה". אחר כך, בסיום המבול, יש "צא מן התבה" – מבית הכנסת לבית המדרש. קודם צריך להכנס, "בא [אל התבה]" בלשון התורה. לאור זאת נתן שני פירושים לביטוי של חז"ל שבעל תפלה "יורד לפני התבה". מה פירוש "לפני"? [לפנימיות]. נכון, הפירוש הוא שלרדת לפני התבה היינו להכנס לפנימיות התבה. כדי להגיע לפנימיות שלך, של הזולת, אני צריך לרדת מעצמי – כך כל דבר שאני רוצה להגיע לפנימיותו דורש ממני

מט וראה באריכות "עמוד התפלה" בתוך בעש"ט עה"ת פרשת נח.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- בסיס המודעות בעבודת ה', הנמשך כל החיים, הוא היותי בן קטן אצל אבי ה'.
- הבן, ילד השעשועים, נעשה עבד בבר-מצוה – "בן שנעשה עבד".
- בחתונה יש שוב חזרה למנטליות של בן – "בן שנעשה עבד שנעשה בן".
- "פריעת בעל חוב מצוה" – כל מצוה היא פריעת-חוב.
- "עבודה צורך גבוה" היא "ירידה צורך עליה" – יורדים לעבוד וגורמים בכך נחת-רוח למעלה.
- יש לרדת לעומק ההבנה כדי להגיע לאור החכמה.
- בעל-תפלה יורד לפני התבה – יורדים לקרוא לה' "ממעמקים" וכך עולה התפלה למרומים.
- ההכנה לתפלה היא עצב – הרגשת צער הגלות – אך התפלה עצמה היא בשמחה.
- על ידי הירידה לתפלה זוכים לעלות להבנה בתורה.
- חו"ל הוא בחינת תפלה וארץ ישראל בחינת תורה.
- כדי לקרב את הזולת צריך לרדת אליו – לרדת לעומק דעתו.
- יסוד התפלה הוא אהבת ישראל משיחית – ירידת התפלה מאפשרת לרדת לזולת ולהעלותו.
- על ידי הירידה לפני אמירת התבה-המלה בתפלה ניתן לרדת-להעמיק לפנימיות התבה-המלה.

מהו תיקון נשמתו?

קיצור מהלך השיעור

בחלקה השני של התועדות בר-מצוה העמיק הרב בסיפור המחבר ומשווה בין חב"ד ללעכוביץ', תוך העמקה בהתקשרות של חסיד לרבו, בהכרת האדם את תיקונו לפי שרש נשמתו בעולמות אבי"ע ובאפשרות של רבי אמתי 'להקפיץ' יהודי מעולם לעולם.

אדמו"ר הזקן ורבי מרדכי מלעכוביץ'

נספר סיפור^א (מתוך הספר "אשרי האיש") השייך גם לחב"ד וגם ללעכוביץ'. הרבי הראשון בשושלת לעכוביץ'-קוברין-סלונים היה רבי מרדכי מלעכוביץ', הסבא-קדישא מלעכוביץ' כפי שהוא מכונה בפי חסידי סלונים. הוא היה תלמיד מובהק של רבי שלמה מקרלין, שהיה חבר של אדמו"ר הזקן, רק שנפטר (נרצח על קידוש ה') יחסית בגיל צעיר (בשנת תקנ"ב, כשאדה"ז היה בן **מז** שנים). רבי מרדכי המשיך אותו, יחד עם בנו של רבי אהרן הגדול מקרלין, רבי אשר מסטולין ורבי אורי מסטרליסק, ה"שרף".

הוא היה אדמו"ר במקביל לשנים האחרונות של אדמו"ר הזקן. רבי מרדכי היה מבוגר מאדמו"ר הזקן בשלוש שנים, הוא נולד בשנת תק"ב, וגם הסתלק שלוש שנים לפניו, בשנת תק"ע – כך ששניהם חיו **חיים** שנים. באותו זמן שנאסר אדמו"ר הזקן נאסר גם רבי מרדכי – עם רעו רבי אשר – בסבת מלשינות נגד החסידות. בגלל המגבית לארץ ישראל, קופת כולל רייסין – שרבי אברהם מקאליסק

העביר מרשות אדמו"ר הזקן ומסר לידי רבי מרדכי מלעכוביץ' – היה קצת מתח ביניהם, שאין כאן המקום לספר, אך מהסיפור שלפנינו נראה את הקשר והענין של שניהם.

הסיפור על רבי מאיר ממיר

לעכוביץ' וסלונים קרובים גיאוגרפית לליוובאוויטש – באותו אזור, פחות או יותר. לכן יש הרבה קרבה, גם קצת בתורות וגם בניגונים – יש הרבה דברים דומים. בליטא יש עיירה בשם מיר – ממנה ישיבת מיר – והיה שם חסיד לעכוביץ' גדול, סוחר במקצועו, בשם רבי מאיר ועליו הסיפור:

רבי מאיר ממיר מחסידי הלעכוויצער זי"ע היה ידוע במסחרים מסועפים ונסע הרבה ממקום למקום. באחד מנסיעותיו חנה בעירו של בעל התניא [מסתמא מדובר בליאדי, אחרי תקופת לאזניא]. ושמע שהחסידים עוסקים במאמר אחד ששמעו מרבם שלא ירדו לסוף דעתו, פנה אליהם רבי מאיר ואמר להם ביאור בדברי בעל התניא, ובשמעם נתפלאו עד למאד ונתקבלו הדברים על לבם שזה הפירוש האמתי יש ביטוי לעמוד על דעת הרב – עד ארבעים שנים לא עומדים על דעת הרב^ב –

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. בר מצוה טוביה נעם שי' לויט. כ"ח שבט תש"פ – כפ"ח.

א מהספר אשרי האיש (לר' אשר ארקוביץ) מדור הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויץ זי"ע סיפור ה.

דבריו והבין שיש לו 'חוש' פנימי בחסידות חב"ד, יותר ממי שהיה שם – ומציע לו הצעה, ממש הזדמנות פז – להפסיק להיות נע ונד, להתפרנס ממנו ושהוא יעשה ממנו כלי שלם. איזה שרש נשמה צריך להיות "נע ונד"? [קין]. קין מלשון קנין – סוחר שעושה קנינים. כנראה מהמשך הסיפור הרבי שלו, רבי מרדכי מלעכוביץ', הבין שהוא משרש קין וזהו תיקון נפשו – להיות כל חייו בדרכים.

יש הרבה סיפורים בהם רבי אחד רוצה לקחת חסיד של רבי שני, וזהו כעין מבחן, נסיון, האם ישאר דבוק ברבו או שיתפתה. מתבקש לחקור – האם אדמו"ר הזקן עשה זאת בתור נסיון, או שהתכוון באמת? צריך לומר שהוא התכוון באמת – הוא גם נסה אותו, אך התכוון באמת להצעתו. ר' מאיר היה נחוש בדעתו – הוא חסיד לעכוביץ', ועם כל הכבוד לאדמו"ר הזקן (כמו שנראה) הוא חסיד של הרבי שלו ולא מתכוון להשאר בליאדי, למרות הפיתוי שאדמו"ר הזקן יתן לו את כל פרנסתו ויהפוך אותו לכלי

שלם. כל הכבוד לו – הוא דבוק ברבו: אמר לו רבי מאיר, מורי ורבי עשה ממני שבר כלי ואתם מבקשים לעשות ממני כלי שלם?

ולאחר זמן כשהיה אצל הלעכוביצער וסיפר לו הדברים אמר לו הלעכוביצער שיש אנשים שמצד שורש נשמתם צריכים להיות מתמכין דאורייתא.

מענין, למה הרבי צריך לומר לו זאת? בין

ויש לרדת לדעתו. כל פעם שאני לומד משהו מהרב שלי, הרבי שלי, עלי להתאמץ להבין – כל המאמץ להבין משהו לעומק נקרא לרדת, עיקר עבודת הירידה^ה. החסידים המובהקים יושבים כאן בבית המדרש של רבם, לומדים לעומק כדרך חסידי חב"ד, אך לא מצליחים לעמוד על דעת הרבי.

האורח, לא מהחבורה, אומר לכל ה'משכילים' ביאור – והם שומעים שזהו הפירוש האמתי. הדבר הראשון של חסיד חב"ד שהוא אמתי. אם אני לא מבין ומישהו

אחר מבין טוב ממני, אף שאינו חסיד חב"ד, אני מיד מרים ידים – יסוד מדת האמת, "מודה על האמת". ההסבר שלו היה מופלא, וחסידי חב"ד המשכילים הבינו שהוא 'קלע' והצליח לרדת לסוף דעת אדמו"ר הזקן – ומיד רצו לספר לרבי על האורח שהבין מה שהותיקים לא הבינו.

והגידו לרבם, ובקש בעל התניא לקרוא לפניו את רבי מאיר, וכשנכנס שאל את רבי מאיר במה הנך עוסק? וענה לו שהוא עוסק במסחר ונוסע

ממקום למקום, אמר לו הרב [כינוי אדמו"ר הזקן, כמו שו"ע הרב]. מה לך לטרוח ולהיות נע ונד? שב פה על התורה והעבודה ואתן לך את פרנסתך המלאה ואעשה ממך כלי שלם.

פלאי פלאים. כשקוראים סיפור – גם בגמרא – צריך ממש לצייר אותו בראש, כאילו קורה אתי. אז הסיפור יורד לתוך הלב ופועל את הפעולה. אדמו"ר הזקן קורא ליחידות חסיד של מישהו אחר – אחרי ששמע את

הדבר הראשון של חסיד חב"ד שהוא אמתי. אם אני לא מבין ומישהו אחר מבין טוב ממני, אף שאינו חסיד חב"ד, אני מיד מרים ידים – יסוד מדת האמת, "מודה על האמת"

היה כל אחד מכיר בחינתו בעבודתו כי היה חילוק מצד שורש נשמותיהם. נשמות שהם מבחינת בריאה היו רבנן ותלמידיהן ונשמות מבחינת היצירה היו עוסקין במו"מ והם היו תמכין דאורייתא".

בדרך כלל "שמעתי ממורי" הוא הסגנון של בעל התולדות, אבל כאן רבי אהרן כותב ששמע מאדמו"ר הזקן שקבל מהמגיד ממעזריטש שקבל מהבעל שם טוב שבדורות הראשונים כל יהודי הכיר – מעצמו, בלי רבי – האם שייך מצד שרש נשמתו להיות תלמיד חכם, להקדיש את חייו ללימוד תורה ולהיות רב, או שתכלית חייו ותיקונו בעולם הזה להיות מ"תמכין דאורייתא", לתמוך בתורה ולשם כך לעסוק במשא ומתן.

רבי אהרן מוסיף כאן אותיות של קבלה וחסידות, שבמקום אחר לא היו אומרים – ששרש נשמת תלמידי החכמים בבריאה ושרש נשמת תמכין דאורייתא ביצירה. הייתי יכול לחשוב שתמכין דאורייתא שייכים לעולם העשיה, אבל הוא אומר שהם שייכים לעולם היצירה. אם כן, מי האנשים של עולם העשיה? כמו שתיכף נסביר, אנשי עולם העשיה הם אנשי מעשה שאינם שייכים להיות מתמכין דאורייתא, אינם קשורים לצדיק וכו', ולעתים גם מתרחקים משמירת התורה והמצוה, על דרך הציונים שבנו כאן את המדינה בדורות האחרונים – סוג אחר, סוג שלישי.

למה הוא מביא כאן הערה זו? משמע שבניגוד לדורות הראשונים – שאדם הרגיש אם יעודו להיות בן תורה כל החיים או להיות סוחר מתמכין דאורייתא – היום אין את החוש של כל אחד להכיר בעצמו, לכן הוא צריך רבי שיאמר לו. הלעכוביצ'ער הכיר שרבי מאיר ממיר שייך לעולם היצירה, וממילא הוא צריך להיות מתמכין דאורייתא – זהו תפקידו ותיקונו.

השיטין משמע שהוא חש שבתוך הלב של אותו חסיד עדיין קצת מפריע לו שסרב להצעת אדה"ז. הרבי שלו מזהה בסיפורו נים של צער, לכן הוא אומר לו: דע לך שיש נשמות שתיקונו להיות תמכין דאורייתא, להיות סוחרים – גבירים שיוכלו בכספם לתמוך בתורה – לתת צדקה, להחזיק את ה'חדר', להחזיק את הישיבה, להחזיק את הרבי עצמו, מה שנקרא כסף-מעמד – ולא להיות בעצמם התלמידים-חכמים המשכילים. הוא בעצם אומר לו – אם היית מתפתה להצעת אדמו"ר הזקן אולי היית נעשה משכיל גדול, כמו חסיד חב"ד, אבל ככה אתה נשאר אצלי סוחר, ותדע לך שזהו שרש נשמתך, זהו תיקונך, להיות מתמכין דאורייתא. המספר מסיים בהדגשת יראת הכבוד בסלונים כלפי אדמו"ר הזקן, למרות המתח שהיה בין החצרות בהתחלה:

זה סיפר הרה"ח ר"ד דוד לידר ז"ל, ששמע ממרן הבית אברהם זי"ע [רבי של סלונים הרבה דורות אחר כך, לפני מאה שנה, בזמן הרבי הרש"ב], אשר בספרו זאת ובהזכירו את בעל התניא אמר בחרדת קדש: דער הייליגער רב.

נשמות מעולמות בריאה-יצירה

אנחנו קוראים מספר סיפורים שעברו דרך מסורת סלונים, אך מאד יפה שהמחבר – ר' אשר ארקוביץ ז"ל – בקי גם בחסידות חב"ד. הוא חי שלשים שנה במונטריאול, אז היה לו הרבה קשר עם חב"דניקים, והרב של חב"ד במונטריאול אמר שכל העיר עומדת עליו. הוא – או מהדיר הספר – מביא כאן בהערה, לא סתם מחסידות חב"ד אלא מרבי אהרן מסטרשליא:

ראה "שערי היחוד והאמונה" להרה"ק מסטרשליא תלמיד בעל התניא [פתח ומבוא השערים] שכתב: "שמעתי ממורי שקיבל ממורו והוא קיבל ממורו, בדורות הראשונים

כלי שלם ולב שבור

שלם בלי לב שבור. אדמו"ר הזקן ודאי רצה להשאיר לו את הלב-שבור, רק רצה להוסיף לכך את השלמות – מה שנקרא "שלם וחצי"^ט – שהלב-שבור שלו יהפוך להיות הכלי השלם. הוא אומר לו – אתה בדיוק חומר הגלם המתאים להעלות אותך לעולם הבריאה ולעשות אותך משכיל בחסידות, כלי שלם. זו נשיאת הפכים דווקא של חב"ד.

הקפצה מעולם לעולם

כל הווארט בהערה כאן מובא מאדמו"ר הזקן – בשם המגיד בשם הבעש"ט – אז איך הוא מציע להעלות את ר' מאיר? הוא רוצה לקלקל לו את תיקון נשמתו? אם רק היה נסיון – מילא, אבל אמרנו שבאמת הציע לו להשאיר אצלו. הוא שומע שה' חנן יהודי השייך מצד שרש נשמתו לעולם היצירה בחוש חב"ד, חוש בתורת החסידות (חב"ד בכלל, שייך לעולם השכל, עולם הבריאה), ומציע להעלות אותו לעולם הבריאה. מותר? מקור הדברים הם במורנו הבעל שם טוב. איך הוא עצמו נהג? אפילו שנאמר שהכלל הוא שצריך להשאיר את האדם בעולם שלו, בתפקיד שלו, בתיקון שלו – אבל הבעל שם טוב עצמו פעל, ולא סתם פעל אלא במסירות נפש, גם להקפיץ אנשים מסוימים מעולם לעולם. הוא נהג לקחת יהודי פשוט, לעבוד אתו ולהתמסר אליו, ולעשות אותו תלמיד חכם עד שיכול להיות רב ומורה דרך בישראל. יש הרבה סיפורים כאלה – זהו אחד החידושים העיקריים של הבעש"ט שהיה מקפיץ יהודים פשוטים. כך גם אדמו"ר הזקן אחריו. יש סיפור ידוע שאדמו"ר הזקן הציע לרבי אייזיק מהומיל שיטבול איתו במקוה

אדמו"ר הזקן הציע לו להפסיק להיות סוחר-נודד, להשאיר אצלו ולהפוך לכלי שלם (**כלי שלם** אותיות **למשכיל**). יוצא, אם כן, שמי ששייך לעולם הבריאה, כדי להיות באמת תלמיד חכם צריך להיות כלי שלם. אבל מי שבעולם היצירה – יש לו תמיד חשק ורצון ללמוד תורה, אבל הוא לא יכול, הוא טרוד בפרנסה ותכליתו להיות מתמכין דאורייתא – הוא שבר כלי, הלב שלו שבור. הרבי שלו מלמד אותו, כדי להשלים את התיקון שלו, להיות שבר כלי^י. מי ששייך מצד שרש נשמתו לעולם היצירה צריך להיות שבר כלי (עולם היצירה הוא עולם המדות, ו"ק, בהן היתה שבירת הכלים – **לכן שבר כלי עולה עולם תהו** וגם **"וימלך... וימת"**, כמבואר באריכות במ"א^י).

מה יותר טוב, להיות שבר כלי או כלי שלם? אפשר לקבל כאן רושם מוטעה שבחב"ד לא צריך להיות שבר כלי, רק כלי שלם. האם נכון שחב"ד רק מלמדת להיות כלי שלם ולעכוּבֵיץ? רק להיות שבר כלי? כשאדמו"ר הזקן רצה לעשות מר' מאיר כלי שלם, הוא רצה לקלקל את השבר-כלי שלו? חס ושלום. ר' מאיר ירד לסוף דעת אדמו"ר הזקן דווקא בזכות הלב השבור שלו.

הפתגם בחסידות אומר שאין כלי שלם כמו לב שבור^י – הוא לא יכול להיות כלי

ה **שבר כלי** בהכאת אותיות – **ש** פעמים **כ**, **ב** פעמים **ל**, **ר** פעמים **י**? 8060 – עולה **יש** פעמים **הוי**, רומז לפסוק שאמר יעקב אבינו בצאתו לחו"ל, רחוק מהאהלים בהם שקד על התורה והעבודה – "**אכן יש הוי**" במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (בראשית כח, טז). אם יהודי שטרוד בעסקי עוה"ז ואין לו פנאי ללמוד תורה בהתמדה נעשה מכך גופא שבר כלי – אזי גם אצלו "יש הוי" במקום הזה!"

י ראה בראשית לו, לא-לט.

ז ראה קומי אורי מאמר "הזמן לפצח את האגוז".

ח ראה קול מבשר ח"א, על תהלים קמז ובכ"מ (בשם הרבי ר' בונים מפשיסחא); ראה קונטרס התפלה (לאדמו"ר

הרש"ב) פי"ב.

ט ראה אמרי שפר (לרבי אברהם אבולעפיא) ח"ג; שכניה ביניהם פ"א אות ז (עמ' צז ואילך).

אצילות	"צדיק יסוד עולם"
בריאה	"יודע ספר"
יצירה	חסיד שמח
עשיה	יהודי פשוט

כפי שהקדמנו, בדורנו נשמות עולם העשיה הן של בוני הארץ – ואין כאן המקום להרחיב. הם לא שני הטיפוסים הקודמים אלא טיפוס שלישי. "אף עשיתיו", "אף" הפסיק הענין^{טז}, לכן היה פה הרבה ריחוק מאידישקייט. התיקון הוא מיניה וביה, ש"אף" בא לרבות את האצילות פה, במקום העשיה – לגלות פה את הרבי, ה"צדיק יסוד עולם". "אף" ראשי תבות אמונה-פשוטה – מכח אמונתו הפשוטה יכול היהודי הפשוט לקבל את השראת הצדיק ולרבות אותה דווקא במקום העשיה.

בכל אופן, למדנו פרק שלם של ארבעה עולמות – ארבעה סוגי יהודים שקולים בשקל הקדש – וגם ווארט יפה שאדה"ז רצה באמת להעלות את אותו חסיד לעכוביץ' מעולם היצירה לעולם הבריאה, והוא היה תמים בענינו וקבל על עצמו את הדין להשאר ככה כל חייו. הרבי שלו ניחם אותו שזהו באמת שרש נשמתו – שיהיה שמח בחלקו, חסיד שמח במסחר שלו כשהוא שבר כלי למעליותא.

עליה-ירידה-עמידה – חכמה בינה ודעת

הזכרנו בסיפור את היגיעה לרדת לסוף דעתו של הרב, ושבסוף ארבעים שנה עומדים על דעתו. בדרך כלל יורדים לעומק, צוללים למים העמוקים. מתי משתמשים במלה עליה לתיאור סוג של השכלה או הבנה? [לעלות על משהו]. כן – 'עליתי' על הענין, על הווארט, על הרעיון. אם כן, יש לעלות על ענין, לעמוד עליו ולרדת לעומקו. מה ההבדל?

והוא יהפוך אותו לצדיק – יעלה אותו לעולם האצילות. רבי אייזיק סרב, כי רצה עבודה בכח עצמו, אך בסוף ימיו אמר שהתחרט כי הבין שיש גם הרבה מה לעבוד בהיות האדם במדרגת הצדיק. מה ההבדל? כאן הרבי הציע לר' מאיר לשבת אצלו וללמוד – עבודה בדרך הטבע, לא 'סגולה' כמו טבילה במקוה. בשביל לעלות מעולם היצירה לעולם הבריאה נדרשת עבודה טבעית יחסית, ואילו בשביל לעלות מעולם הבריאה לעולם האצילות הדילוג הוא באופן על-טבעי.

שקל הקדש –

נשמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה

קראנו השבת פרשת שקלים. כמה שוה **כלי שלם? שקל** (430). כל אחד נותן מחצית השקל, אבל שתי מחציות הן שקל שלם. כמה שוה **שקל?** בעולם האצילות – **"צדיק יסוד עולם"**. בעולם הבריאה – **"יודע ספר"**^י, המשכיל החב"ד^{יא}. בעולם היצירה – **חסיד שמח**, הסוחר כאן, בחינת זבולון עליו נאמר "שמח זבולון בצאתך [למסחר]"^{יב}, חסיד השמח בחלקו, עם לבו הנשבר. בעולם העשיה, "אף עשיתיו"^{יג}, הוא כבר **יהודי פשוט**^{יד} (שבתחלה גם אינו קשור לבעל שם טוב, רק שהבעל שם טוב באהבתו אליו מתקשר לנקודת היהדות שלו וכך מקרב אותו ועד שמעלה אותו מעלה מעלה – "עשיה לעילא"^{יז}). ר' מאיר לא היה יהודי פשוט (מעשיה) אלא חסיד-שמח גדול (מיצירה):

י משלי י, כה.

יא ישעיה כט, יא.

יב דברים לג, יח.

יג ישעיה מג, ז.

יד בענין ארבע הדמויות כנגד אבי"ע – ראה אל עולם הקבלה פ"ח עמ' 149-151.

טו זהר ח"ג קח, ב.

טז ראה לקו"ת תחלת פרשת בלק.

אם כן, מה פירוש לעמוד? עומדים על הדעת, כמו בביטוי "מיום שעמדתי על דעתי". אחרי ארבעים שנים אדם עומד על דעת רבו. במשך ארבעים שנה אני יורד, משתדל לרדת לדעת הרב, אבל אחרי ארבעים שנים אני עומד עליה – זוכה ל"לב לדעת"^כ ומקבל את דעת הרב.

אם כן, 'לעלות על הרעיון' היינו חכמה, הברקה, ועיקר עבודתנו לרדת. בסוף, אם אני זוכה – לוקח ארבעים שנה – אני כבר עומד (בסוד "ויעמד השמן"^{כא}, עמידה נצחית, כמבואר בדא"ח^{כב}). גם בתפלה יש עמידה. בנוסף לתפלת העמידה, בהרבה מקומות כתוב על העמוד (התבה שבעל התפלה יורד לפניה) "דע לפני מי אתה עומד" – ביטוי של דעת, שענינה "התקשרות והתחברות"^{כג}.

קודם כל, נסביר לאור זאת את הביטוי "ירידה צורך עליה"^{יז} – בשביל לעלות על רעיון אני קודם כל צריך לרדת. הסברנו ש"ירידה צורך עליה" היא מצד ספירת הבינה, לה שייכת עבודת ההתבוננות בשביל לרדת לעומק הענין ולדעת הרב. 'עליתי על הרעיון' לא בא מהתבוננות – זו הברקה מצד החכמה. זו בדיוק "ירידה צורך עליה" – מבינה-גרמוהי לחכמה-חיוהי. אם אני רוצה בסוף לעלות, אני צריך קודם לרדת (ודווקא עם לב נשבר, כרמוז בפסוק "ירד ירדנו בתחלה לשבר אכל"^{יח}) – תחלת העבודה היא "ירד ירדנו", ירידה אחר ירידה, ממחשבה לדבור ומדבור למעשה, עד שנעשים שבר כלי, למעליותא, ואז דווקא זוכים "לשבר אכל", אכל לשון כלי ו"לשבר" לשון שבירה, שבר כלי^{יט}).

דווקא, כנ"ל.

כ דברים כט, ג.

כא מלכים ב ד, ו.

כב ראה פלח הרמון בראשית סוף ד"ה "ואשה אחת".

כג תניא סוף ג.

יז לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. לכללות פסקה זו ראה באורך בחלקו הראשון של השיעור.

יח בראשית מג, כ.

יט בשרש **אכל** ה-א רומזת לאור הממלא את הכלי, סוד "אף עשיתי", ריבוי אור האצילות במקום העשיה התחתונה

בקיצור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- יסוד החסידות הוא אמת – להודות על האמת גם כשהיא נאמרת מפי אדם אחר.
- אשרי החסיד הדבוק ברבו, ולא מתפתה להחליף את התקשרותו.
- בדורנו אדם לא יודע מעצמו את שרש נשמתו ותיקונו וזקוק לרב.
- מי ששרשו בעולם היצירה – תיקונו להיות מ"תמכין דאורייתא", על אף חשקו להיות תלמיד חכם בעצמו.
- תיקון היצירה – עולם מדות הלב – הוא להיות שבר-כלי. כדי להיות תלמיד חכם צריכים להוסיף על הלב הנשבר גם את מעלת הכלי השלם, בלי לבטל את הלב הנשבר.
- בעולם היצירה חסיד שמח בחלקו – אף שעליו להשאר תמיד מ"תמכין דאורייתא".
- צדיק אמת יכול 'להקפיץ' אנשים מעולם לעולם.
- תיקון עולם העשיה – בוני הארץ – בהשראת הצדיקים על ידי אמונה פשוטה.
- מי שמתייגע בבינה-התבוננות לרדת להבנת דעת רבו זוכה 'לעלות' על רעיונות בהברקת החכמה ובסופו של דבר גם לעמוד על דעת רבו.

ההסחה לאדום

קיצור מהלך השיעור חלקה השלישי של התוועדות בר-מצוה – עם נערים בכתות ו-ח – הוקדש לשיעור תורה ומדע בפיזיקה, העוסק באפקט דופלר, חוק האבל והתפשטות היקום, הכל בשייכות לסוד "ירידה צורך עליה" בחיי האדם.

ירידת הצבע – לאדום

נלמד משהו שנוגע לתורה ומדע: איזו עוד מלה נרדפת יש לצבע אדום? יש צבע קרוב לאדום, שנגזר משער **רד**, השער של ירידה – **ורוד** (מלה מחודשת, שנגזרת מלשון חז"ל, בה הורוד הוא ממש אדום¹). מה יש בגוף מלשון ורוד? [וריד]. למה קוראים לו וריד, מה יש בתוכו? [דם]. הוריד מקבל את צבעו מהדם האדום שבתוכו.

יש למישהו רעיון למה ורוד הוא לשון ירידה? קודם כל, כתוב "דודי ירד לגנו"². לאיזה גן הוא ירד? [גן ורדים]. כן, גן ורדים – שושנים הם ורדים³, רמז שהירידה היא לורוד.

אם יורדים לאדום לאן עולים? [לכחול]. או לכחול או ללבן. איך אומרים אדום בלועזית? [red]. זו דוגמה יפה לכך ששבעים לשונות האומות באים מלשון הקדש. איך אומרים באידיש? רויט, אותו דבר (**ד-ט** מתחלפות באותיות הלשון **דטלנת**). כתוב שבא מורוד בעברית, בלשון חז"ל.

נרשם ע"י איתיאל גלעד¹. לא מוגה. בר מצוה טוביה נעם שי' לויט. כ"ח שבט תש"פ – כפ"ח.

א שם הצבע ורוד נגזר מהמושגים "ורידים" (חולין פ"ב מ"א) ו"ורדים" (מעשרות פ"ב מ"ה ובכ"ד, "ורדא" בארמית) שצבעם אדום כהה או בהיר (ראה רש"י לחולין מו, א ד"ה "כיתונא דורדא" ושם מז, א ד"ה "עינוניתא").

ב שה"ש, ב.

ג ראה גיטין סח, ב וברש"י שם ד"ה "ורדא".

תדר ואורך גל

אשאל שאלה, שאם היו לומדים תורה ומדע בחדר כמו שצריך היו יודעים את התשובה, אבל מן הסתם לא יודעים... מהי "הסחה לאדום" (Redshift) במדע? אפילו הגדולים לא יודעים? יש הסחה לכחול (Blueshift), אבל העיקר בטבע הוא הסחה לאדום.

נסביר מהתחלה: ודאי שמעתם פעם צפירה חזקה שיוצאת ממכשיר. מה קורה אם מקור הקול מתקרב אלי או מתרחק ממני (כמו בניידת או אמבולנס)? אם הצפירה מתקרבת אלי אני שומע שהטון עולה ואם הצפירה מתרחקת ממני אני שומע שהטון יורד. למה?

יש שני מושגים חשובים בכל תופעת-טבע של גלים (כמו "גל עיני"...) – 'תדר' ו'אורך גל'. בתנועה של גל – כמו גלי הים – יש את נקודת השיא שלו (העליה) ואת השפל שלו (הירידה). אורך הגל נמדד במרחק בין שפל לשפל – כשיש הרבה מרחק הגל ארוך וכשיש מעט מרחק, יש הרבה גלים אחד אחרי השני, הגל קצר. ככל שאורך הגל ארוך יותר, התדר נמוך יותר, וככל שהגל מתקצר – כל הזמן עולה ויורד, כמו דופק – התדר יותר גבוה.

איפה יש יותר אנרגיה, מה יותר חזק – אורך גל קצר עם תדר גבוה או אורך גל ארוך עם תדר נמוך? [שהקו ישר הוא כבר מת...] כן, אם הגל שטוח הוא כבר מת – אין לו שום אנרגיה. ככל

מישהו זוכר איך קוראים לזה במדע? אפקט דופלר (Doppler effect). הוא דבר על קול, אבל אחר כך – כעבור מאה שנה בערך, קצת פחות – גילו שכמובן אותו הדבר נכון גם לגבי גלי אור. אם מקור האור מתרחק אני רואה את גלי האור מתארכים והתדר יורד ואם הוא מתקרב אלי – צריך להתקרב מאד מהר כדי שהתופעה הזו תעבוד, לפעמים הגוף נע קרוב למהירות האור – אורך הגל מתקצר והתדר עולה, האנרגיה עולה.

ירידה-התרחקות – אדום, עליה-התקרבות – כחול

בספקטרום – קשת הצבעים – מה הצבע (הנראה לעין) עם התדר הכי גבוה (וממילא עם אורך גל הכי קצר)? כחול. ומה הכי נמוך? אדום-ורוד. אם כן, לא סתם לשון ורוד לשון ירידה. זו תופעה פשוטה אך פלאית בלשון הקדש. ברמזור מה אומר אדום? לעצור. למה? פסוק מפורש בתורה – נבאו ולא ידעו מה נבאו... – "ויאמר אליו אדום לא תעבר בי". האדום אומר לך – "לא תעבר בי"! כמו שנסביר, שייך באמת לאדום – אנחנו לפני שבת זכור, פורים. צריך גם לתלות את המן על עץ גבוה חמשים אמה וגם לתקן את צבע אדום, את הורוד (על ידי שתית יין אדום – "חכלילי [לשון אדום-ורוד] עינים מיין"). ורוד הוא צבע טוב וגם אדום הוא צבע טוב במקומו (על דרך דרשת חז"ל על "גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות" – "במילתה מיהא גדולה היא").

שוב, אם גל האור מתארך והתדר יורד – וממילא גם האנרגיה יורדת – מה המשמעות? שהגוף ממנו יוצא האור מתרחק. לכך קוראים

שאורך הגל מתרחב האנרגיה הכללית יורדת – זו ירידה. איפה עוד משתמשים במלה ירידה? ירידת מתח. טוב להוריד מתח, או שצריך להיות מתוח? מדברים על כך הרבה ביחס לתלמידי ישיבה. יותר מדי מתח יכול לשבור, לקרוע את מיתר הכנור. לאור זאת, מה פירוש "ירידה צורך עליה"? צריך להוריד מתח בשביל להעלות מתח. כשאדם עושה מאמץ התדר מתגבר, וככל שהתדר מתגבר האנרגיה מתגברת. יש יותר כח, זה טוב, אבל צריך שהכל יהיה במינון הנכון – כדי לא לשבור. בעולם התהו התדר היה מאד גבוה והוא שבר את הכלים (כמו 'בום-על-קולי' – הצטברות גלי קול בתדר גבוה בלי מרווח בין הגלים – ששובר זוגיות של חלונות). מהו סוד עולם התיקון? ירידה – כדי לבנות כלים ברוגע. כמו שכתוב שהגוף מתפתח כשאדם ישן – הכלים מתפתחים, נבנים. ואז אפשר, לפי המדה, להעלות את התדר.

נשים לב שהמלה **תדר** היא **רד** הפוך (תדר מלשון **תדיר** בגימטריא **חכמה-בינה-דעת**, 'תדיר' ו'מקודש' גם יחד) – במקום **רד** היא **דר**, 'דירה בתחתונים' דווקא (על ידי ירידה, "דודי ירד לגנו").

אפקט דופלר

שוב, ככל שהתדר יותר גבוה האנרגיה יותר גבוהה ואורך הגל יותר קצר, וככל שאורך הגל מתארך התדר יורד וגם האנרגיה יורדת. כעת נחזור לסירנה, לצפירה: מה קורה כשהצפירה מתקרבת? רק לפני כ-1500 שנה הבינו והגדירו שאם הצפירה מתקרבת הטון עולה – התדר גובר ואורך הגל מתקצר, ואז בסולם המוזיקה הטון עולה. ולהיפך – כשהצפירה מתרחקת הגל מתארך, התדר נורע והקול יורד.

1 במדבר כ, יח.

2 בראשית מט, יב.

ח ברכות לג, א.

ד ראה באורך בחלקי השיעור הקודמים.

ה תנחומא נשא טז.

להפוך מיניה וביה, ל-red של הקדושה - להתמלא חיות וגבורה של התגברות. אמרנו שרד הוא שמאל, הוא אדום (יש שני "אדמוני" בתנ"ך כנודע - עשו^{טו} ודוד^{טז}, דוד מתגבר ומתקן-מעלה את עשו העיף).

התגברות – התרחקות והתגברות

בכל אופן, הכרנו את המושג הסחה לאדום ושמנו לב שהשרש **רד**, לשון **ירידה**, קשור לצבע ורוד, עם כל המשמעות שיש בזה - בחינת "ירידה צורך עליה". למה התחלנו את כל הנושא?

אנחנו בבר-מצוה, זמן של גדילה. כל דבר חדש בחיים, כל פרק חדש, הוא בעצם שאדם גדל ומתפשט - אבל צריך להבין שתוך כדי ההתפשטות הוא גם מתרחק במדת מה מהמקור. עד הבר-מצוה הילד הוא רק 'בן', הוא תחת כנפי אביו ואוחז בסניר של אמו^{טז}. כעת, כשהוא נעשה איש, הוא נעשה עצמאי - הוא מתרחק מהם. מה קורה כשהוא מתחתן? "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו"^{טז} - הוא מתרחק עוד יותר מאבא ואמא. אמרנו שאז הוא חוזר להיות 'בן', יש איזו התקרבות פנימית - "יעזב" לשון "עזב תעזב עמו"^{טז}, לשון "עזר" (כמו "עזר כנגדו") - אבל בגלוי הוא מתרחק. הריחוק הוא הסחה לאדום, אבל יש בה גם כח להתגברות - האדום הוא כח להתגבר, כי הוא גבורה, שמאל, וממילא האדום גופא מתהפך מיניה וביה, "ירידה צורך עליה", חוץ מהחזרה לכחול ולבן. האדום נעשה אש קדש.

(מכאן מובן, טעם פנימי, למה על פי הלכה נשים פטורות ממצות תלמוד תורה). הרוגע, אורך גל, כנראה ברגע שנחים קצת - מתאדמים. אחר כך, כשחוזרים לפעילות, לתלמוד-תורה ביתר שאת, פותחים את הגמרא - 'מתכחלים'.

גבורת האדום

[נראה הפוך, בדרך כלל אדום יותר חי. נכון, אדום שייך לאש, שריפה, רק שהאש מכלה את הכל. יש ריתחא דאורייתא. צריך לומר שבתוך האדום גופא יש "ירידה צורך עליה". יש מה שהאדום יורד במתח, ויש מה שהאדום עולה, כמו האש שעולה - "שלהבת עולה מאליה"^{טז}.

באמת, הסחה לכחול יכולה להיות מאינפרה-אדום, תת-אדום, לאדום, כאשר תדר האדום הוא גבוה יותר, יותר 'כחול', מאשר תדר האינפרה-אדום, ודוק. הדבר גם מסביר למה לפעמים הצבע אדום הוא צבע מושך ולפעמים הוא צבע דוחה, הכל תלוי מאיזה צד בספקטרום באים, "מאין באת". חוקרים גילו לאחרונה שאצל צעירים לבושים אדומים מושכים ואילו אצל מבוגרים יותר ההיפך הוא הנכון, והדבר מובן לפי הנ"ל - צעירים 'עולים' מאינפרה-אדום לאדום, תוספת חיות פורצת בהם מהעלם לגילוי, לחיים ורודות, בעוד שמבוגרים 'יורדים' מתדרים יותר גבוהים של חיות לאדום, סימן של חוסר חיות פנימית, ודוק היטב.

יש פה עלון יפה שהוציאו בתלמוד-תורה. שואלים פה אחד הילדים - 'איך אתה מתייחס לתפלה כשאתה עיף?'. והתשובה שלו - 'מתגבר על זה'. קשור למה שדברנו, שירידה צורך עליה היא עבודת התפלה. כשאני עיף הכוונה שאני red (גם לשון רדום), שירדתי מכל האנרגיות שלי. מה צריך לעשות? להתגבר,

טו בראשית כה, כה.

טז שמואל-א טז, יב.

יז בכל האמור בפסקה זו ראה בחלקו הראשון של השיעור.

יח בראשית ב, כד.

יט שמות כג, ה.

כ כמפורש ברש"י שם.

יד שבת כ, א (מובא ברש"י על שמות כז, כ; במדבר ח, ב).

נדבת הלב בתרומת המשכן

אור החיים תרומה

השתלשלות הדבור

לשם פריה ורביה.

את "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" הוא מפרש על מחצית השקל, הנלקחת "מאת כל איש" – נדיב לב ככילי – בשוה (והרמז: **איש** עולה **שוה**), אך את ו החבור ב"ויקחו" הוא מפרש כרומזת לנדבת לב שקודמת לתרומה (תרומת המשכן הבלתי-קצובה, הנלקחת דווקא לפי נדבת לב התורם). כהמשך לסוד הדבור, עולה שהתרומה בפועל צריכה להיות בגדר "דברים היוצאים מן הלב" שאז דווקא "נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם" (מל-מל במשפיע – המברר את דבריו מלב טהור – ובמקבל), כאשר ה'חש' שלפני הדבור הוא תחושת רגש הלב המתנדב.

דיני צדקה ותרומת המשכן

את שינוי הלשון מ"דבר" (בלשון יחיד) ל"ויקחו" (בלשון רבים) הוא מפרש על ההבדל בין משה רבינו לגבאי צדקה אחרים. בדרך כלל, גבית צדקה – שנעשית גם בכפיה ושררה, כפי מה שקצבו לנותן לתת – דורשת שני גובים, אך ההערכה כמה יש לגבות מאדם נעשית בשלשה¹. אכן, משה רבינו הוא יחיד מומחה הדן וכופה יחיד – לו נאמר "דבר" (לשון הנהגה ושררה) ולאחרים נאמר "ויקחו". שלשת המעריכים הם בסוד "שלשה אבות" – שלשה רצונות (אב לשון רצון) הדורשים הכרעה; שני הגובים את הדבר הקצוב הם

על הפסוקים בתחילת פרשתנו "וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה וגו'², שואל אור החיים הקדוש: הרי "לאמר" פירושו לומר לישראל ואם כן אין צורך לומר "דבר אל בני ישראל!" ומפרש ש"לאמר" הוא נתנת רשות לומר – כדברי חז"ל³ שהאומר דבר לחברו הרי הוא בבל יאמר עד שיתן לו רשות – אך "דַּבֵּר" מחייב לומר לישראל⁴. הוא מביא דרשה נוספת, ש"דבר אל בני ישראל" הוא מלשון שררה (כמו "דבר אחד לדור"⁵), והיינו "שלא ימנה עליהם מערב רב".

נמצא שיש שלשה שלבי דבור, "וידבר... לאמר. דבר", כנגד חש-מל-מל: "וידבר" בחינת 'חש', שתיקה, עדיין אסור לומר לאחרים ("בל תאמר"); "לאמר" בחינת 'מל' ראשון, לשון מילה והבדלה, לאחר כריתת הערלה-הקליפה ניתן להשפיע לאחרים; "דבר" בחינת 'מל' שני, לשון מילול ודבור, בציווי לומר לאחרים ובהנהגה ממתיקה השייכת רק לישראל ולא לערב-רב (המעורבים עדיין טוב רוע). ה'מל' הראשון הוא סוד ברית מילה (ושמירתה בקדושה-הבדלה) והשני כבר זיווג בפועל

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלאי ואיתיאל גלעדי. כ"ה שבט תש"פ.

א שמות כה, א-ב.

ב יומא ד, ב.

ג ורמז: **לאמר דבר** עולה "**בעתה** [אחישהנא] (ישעיה ס, כב) – זיווג-חיוב להשפיע מה שיש רשות לומר – בסוד "דבר בעתו מה טוב" (משלי טו, כג).

ד סנהדרין ח, א.

ה ספר הישר לר"ת שער יג (הובא בשל"ה סט, א).

ו בבא בתרא ח, ב.

ז תוד"ה "מתחלקת" ור"ן שם.

הלב, כנ"ל) למשכן לוקחים בשופי "מאת כל איש אשר ידבנו לבו"¹ ("ר"ת אשה-יתום-שוע), משום שלכפרת מעשה העגל וקיום "ושכנתי בתוכם"² ראוי לאדם לתת כל אשר לו, באהבת "בכל מאדך"³. ובאמת, ליוצאי מצרים יש עושר מופלג (מה"רכש גדול"⁴ בו יצאו ממצרים, ביזת הים ואבנים טובות ומרגליות שירדו עם המן⁵) ו"הגם שיתנו דבר גדול, בערך עשרם המופלג דבר קטן יחשב" – אצלם מאיר עושר אין סוף, הארת אור אין סוף שלפני הצמצום, ורק מי שחי לפני הצמצום יכול לעשות משכן-מקדש להשראת השכינה בעולמנו המצומצם. וכסיום דבריו – שעל ידי מסירת הנפש, הנקראת "תרומה", זוכים להשראת שכינה, הנקראת "תרומתי"⁶.

יג הוא לומד ש"מאת" מרבה את האשה (ריבוי "את", הטפל) ו"כל [איש]" מרבה את היתום – "כל" הוא כינוי ספירת היסוד, בחינת יוסף היתום מאמו, בסוד "יפה תאר ויפה מראה", כנודע ("אשר ידבנו לבו" מרבה את השוע, כפשוטו). יד שמות כה, ח.

טו דברים ו, ה.

טז בראשית טו, יד. ה"רכש גדול" שהובטח לאברהם אבינו ("האדם הגדול בענקים") פועל גדולה ונדיבות לב בבעליו.

יז ראה יומא עה, א. מעבר לעשירות בפועל, המן מחזק את מדת הבטחון – שה' מספק לאדם את כל צרכיו – ומאפשר לו להעניק ללא הגבלה.

יח והרמזים: נפש-תרומה = 1081 = לוי במשולש = תפארת (לב). הביטוי ממנו לומדים שישראל הם תרומה, "נקדש ישראל להוי'" [ראשית תבואתה] (ירמיה ב, ג) = ה פעמים משה, ש"זכה לבינה" (ה עילאה), היינו שזכה לשמחה בטהרתה, תכלית ה"ושכנתי בתוכם" שעל ידי תרומת המשכן.

בסוד "שני לוחות הברית" (שרשי עשה ולא-תעשה או מצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, השקולים-קצובים זה כנגד זה); היחיד המומחה שמעל שניהם חוזר ל"אחד מי יודע? אחד אני יודע" – אחד אלקינו שבשמים ובארץ" שבידיעת משה רבינו, בסוד משה אחד העולה משיח (עליו נאמר "יבא שילה"⁷).

בניגוד לדיני הכפיה על הצדקה, הוא מסביר כי את "כל איש אשר ידבנו לבו" – המוחזק כנדיב-לב – אין צורך להעריך ולכפות, שהרי הוא ישפוט את עצמו כדבעי ויתן ככל יכולתו⁸, וממנו נלקחת "תרומתי" בנדבת-הלב (בניגוד ל"תרומה" סתם, שיכולה להנטל גם בכפיה). והרמז: "תרומתי" הוא ה"הלוום" של לב (ולב נדיב הוא יהלום...).

הוא מוסיף שאף שבדרך כלל גבאי צדקה מוגבלים בנטילת צדקה מיתומים (שאינן פוסקין עליהם צדקה⁹), נשים (שלוקחים מהן רק דבר מועט¹⁰) ושוע (נדיב התורם יותר מכפי יכולתו¹¹) – את "תרומתי" (נדבת-

ח בראשית מט, י.

ט כמבואר בחסידות ביחס לאברהם אבינו ששפט עצמו ונתן ככל יכולתו לזולת (ולא מהמותרות בלבד, כתכונת חסד-דקליפה של ישמעאל). דווקא על חסד של נדיב לב כזה נאמר "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), "ואלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד), אותיות באברהם (בראשית רבה יב, ט ובכ"ד).

י שו"ע י"ד רמח, ב.

יא שם סעיף ד.

יב שם סעיף ז.

לתת לה' תורה

שפת אמת תרומה

פעם "וידבר הוי' [מלמעלה למטה]... לאמר [מלמטה למעלה, שישראל יאמרו פירוש דבר ה']". "כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש",^ט וחידושי התורה מלמטה מגיעים לשרש נשמות ישראל שקדמו לתורה.

"אין 'עוז' אלא תורה",^א וכנגד "הוי' עז לעמו יתן"^ב עלינו לקיים "תנו עז לאלהים".^ג כל "עז" הוא **מזל** – כאשר אבא (סוד "מוסר אביך",^ד תורה שבכתב, תורה מן השמים) יונק ממזל עליון, "נצר חסד",^ה ואמא (סוד "תורת אמך", תורה שבעל פה, התורה העולה מן הארץ) יונקת ממזל תחתון,^ו "ונקה".^ז התנאי^ח לזכות לכתר תורה הוא עבודת "**ונקה**" – בגימטריא "**איני יודע**" – הכרת האדם שמצדו אין לו כלום (והוא נקי מנכסיו), וכל ידיעותיו וחיידושיהם הם מה', ואזי מתקיים בו "**אם אסק** שמים שם אתה"^ט באור חוזר לאביו שבשמים (סוד שם **קסא** – אהיה במילוי יודין – השייך לאמא עילאה, "תורת אמך").

השפת אמת מסביר^א כי כשם שהקב"ה נותן לנו תורה, "כי לקח טוב נתתי לכם"^ב (במתן תורה, "ולקחתיו"^ג בארבעה לשונות של גאולה) כך עלינו לקיים "ויקחו לי תרומה"^ד ו'לתת' לו חיידושי תורה, וכפי שה' ברא שמים וארץ באותיות התורה, כך עלינו לבנות בנינים – החל מבנין המשכן – באותיות חיידושי התורה שלנו.^ה כפי שהוא מרחיב, התרומה – ה"חלק להוי'" המקיים כל דבר – נועדה לגלות שגם בעולם הזה הכל תורה, המתגלה "**כיתרון** [= **הכל תורה**] האור מן החשך [= **חיידושי תורה**, ההופכים את חשך העולם הזה לאור]"^ו.

כנגד האור הישר היורד בתורה מן השמים ("יהי אור") עלינו להעלות אור חוזר ("ויהי אור"^ז) בחיידושי תורה העולים מהארץ ונחקקים בשמים, ועל כך נאמר כל

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעד, כ"ה שבט תש"פ.

א תרס"ד ד"ה "ויקחו לי תרומה".

ב משלי ד, ב.

ג שמות ו, ז. וראה ספורנו עה"פ.

ד שמות כה, ב. "**ויקחו**" בגימטריא **סיני**, העולה ה פעמים (ממוצע כל אות) **הוי'**, ה החסדים הכלולים בעטרא דחסדים ("תורת חסד"), ובו כלולה גם עטרא דגבורות, "תורה מפי הגבורה", ככותרת עשרת הדברות "וידבר אלהים..." (שמות כ, א).

ה בסוד "**בורא עולם בקנין השלם זה הבנין**" (פיוט "איש חסיד היה") העולה ז"פ **בצלאל**, שידע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ לבנין המשכן (ברכות נה, א).

ו תרס"ד ד"ה "במדרש".

ז קהלת ב, יג.

ח בראשית א, ג.

ט ראה פלח הרמון לחנוכה ד"ה "ת"ר נר חנוכה" (צט, ג).

י בראשית רבה א, ד.

יא שה"ש רבה א, כג.

יב תהלים כט, יא.

יג שם סח, לה.

יד משלי א, ח.

טו שמות לד, ז.

טז שער מאמרי רשב"י, פירוש האד"ז (עמ' רמט). ובכ"מ.

יז סוד התנאי – דוגמת "אם בקלו תשמעו" (תהלים צה,

ז) – שייך גם הוא לאמא, כמבואר במ"א.

יח תהלים קלט, ח.

140

4

7

10

13

16

19

23

השראת השכינה בשלש רמות

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת תרומה

– "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"^א – במציאות ובתוכנו:

הנס הגבוה ביותר היה בקדש הקדשים, בכך ש"מקום הארון אינו מן המדה"^ב. כלומר, לארון הברית עצמו יש מדות, ארכו שתי אמות וחצי (ככתוב בפרשתנו), אבל כאשר מודדים את שטח קדש הקדשים מתברר שהארון לא תופס בתוכו מקום פיזי. מדות קדש הקדשים הן עשר אמות על עשר אמות מצד לצד, אך כאשר מודדים מימין לארון יש חמש אמות ומשמאל לארון יש חמש אמות. הארון נמצא כאן, אפשר לראות אותו, אבל הוא לא תופס מקום, "אינו מן המדה". זו הרמה הגבוהה של נס לא טבעי, לא לוגי, שהיה בארון.

הרמה השניה היא נס האש על המזבח: אנו הבאנו "אש מן ההדיוט" להדליק את אש המזבח, אבל מול האש שלנו יורדת גם אש מן השמים. האש ירדה לראשונה בחנוכת המשכן (ככתוב בפרשת שמיני) והמשיכה להיות על המזבח כל הזמן (כל ימי המשכן והמקדש הראשון), וכדי להראות את חבת ה' האש הופיעה בצורת אריה^ג.

הרמה השלישית היא מה שנאמר בפרקי אבות^ד "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש" – הגשם לא כבה את אש המערכה, נחשים ועקרבים לא הזיקו בירושלים, אף אחד לא אמר שאין לי מקום ללון בירושלים ועוד.

לאחר יציאת מצרים ומתן תורה, מגיעים לתכלית של השראת השכינה בישראל, בתוך מבנה-מקום גשמי ("ועשו לי מקדש" מתממש בקביעות בבית המקדש בירושלים, אך מתחיל כבר כאן בהקמת המשכן^ה). אכן, חז"ל אומרים "ושכנתי בתוכם", 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם'^ו – ה' ישכון בתוך נשמות ישראל, בתוך כל אחד ואחת מישראל, שעובדים את ה' במקדש. נסביר את השראת השכינה במקדש וגם בלבבות שלנו.

שלשה נסים בבית המקדש

התורה פותחת בפסוק "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". **אלהים** בגימטריא **הטבע** – ה' ברא את הטבע עם כל החוקים שאנחנו מכירים. אבל בו זמנית, לצד הטבעי יש על-טבעי. לפעמים העל-טבעי שובר את הטבע, אבל בדרך כלל הוא מתלבש בתוך המציאות הטבעית שלנו. הופעת העל טבעי נקראת נס! מי שמאמין בה' מאמין באפשרות של נסים, לא רק באפשרות אלא בכך שנסים תופסים מקום במציאות היום-יומית שלנו. הנס הוא הממד הפנימי של המציאות, והשראת השכינה פירושה השראת נסים.

בבית המקדש היו שלש רמות שונות של נס, נסים הממחישים את השראת השכינה

הקלטת שידור תשע"א, תרגום מאנגלית.

ד יומא כא, א.

ה יומא כא, ב.

ו פ"ה מ"ה.

א שמות כה, ח.

ב כמבואר ברמב"ם תחילת הלכות בית הבחירה.

ג ראשית חכמה שער האהבה פ"ו. אלשיך שמות לא, יג.

עולמות, נשמות, אלקות

שלוש הרמות של הנסים במקדש מקבילות לשלושת הרבדים היסודיים של המציאות בלשון הבעל שם טוב: עולמות, נשמות, אלקות¹:

עשרת הנסים שהיו במקדש ובירושלים שייכים לרובד העולמות. נסים אלו הם גילוי פנים שמחות ומאירות למי שבא לירושלים ולמקדש, נסים הנעשים חלק מהטבע, הטבע נעשה ידידותי לכל מי שנמצא בהקשר של המקדש;

מה שהאש שלנו עולה ומולה יורדת אש מלמעלה – זהו נס ברובד הנשמות. כך מוסבר בחסידות שהאש מן השמים הבאה לקראת האש מן ההדיוט פירושה שאנו באים אל ה' עם העבודה שלנו והוא עונה לנו, אנו באים עם האהבה שלנו וה' נותן לנו כח נסי לאהוב אותו;

הנס שקורה בקדש הקדשים, שמשוה הוא בתוך המקום ומחוץ למקום ביחד, הוא נס ברמה הטהורה של אלקות.

[אכן, אחד מעשרת הנסים שהיו במקדש הוא "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים". לפי הפשט שזהו נס גמור, המקום נפתח ומתרחב, יש כאן השלכה מקדש הקדשים, מהאלקות לעולמות דרך נשמות ישראל בגופים העומדים צפופים ומשתחווים רווחים. "נעוץ סופן בתחלתן", מקדש הקדשים לחוץ.]

תורה, תפלה, מצוות

כאמור, השראת השכינה, גילוי הממד הנסי, היא לא רק "בתוכו" אלא "בתוכם", בתוך נשמות ישראל. כך שלש הרמות של הנס מופיעות בחיינו בתורה, בתפלה ובמצוות:

מי שמסור ללימוד התורה, ובפרט לסודות התורה, חי באופן שלמעלה מהזמן והמקום. אדם כזה נמצא בדרגת ארון הקדש בקדש הקדשים. בארון היו מונחים הלוחות, מקור התורה כולה, וגם ספר התורה אותו כתב משה רבינו בעצמו. זו לא מדרגה של נשמות, אלא דרגת אלקות, שכן "אורייתא וקוב"ה כולא חד"²;

עבודת הנשמות היא להתפלל לה'. בתפלה אנו מדליקים את האש של נשמתנו באהבה ודבקות בקב"ה, וה' מגיב באש שמאמתת את האש שלנו;

המצוות שייכות לעולמות, דרגה שבה המציאות מסבירה לנו פנים, ידידותית כלפינו. כך נעשה בקיום **תריג** המצוות, עבודת ה' בכל רגע מחיינו, כמו שמבטיחה התורה "אם בחקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם", כל המציאות תתנהג טוב עם עובדי ה'.

אלו שלש הרמות בהן אנחנו יכולים להביא את השראת השכינה לחיינו.

שלוש הרמות בחיי הנשואין

כל עבודת המשכן היא המשל של שיר השירים, יחס של דוד ורעה (כמוסבר בשלש הרמות של "אבינו, מלכנו, דודנו"). כך שלש דרגות הנס הן שלש דרגות בנישואין (גם מלשון נס):

העובדה שיש אחריות של "עזר כנגדו", לכל אחד מבני הזוג התחייבות ואחריות כלפי השני (כמו שכתוב בכתובה) – זו דרגת המצוות בנשואין, פשוטו כמשמעו, מצוות האיש לאשה ומצוות האשה לאיש (כאשר גם הזוג הוא "מצוה רבה"). מצוות אלו מעוררות

ח לפי זוהר ח"ג עג, א.

ט בספר אני לדודי ודודי לי (ובפרט – החל מעמ' סו).

י עוד בענין נס לשון נשואין, ראה יין משמח ח"ד שער שביעי ("נס הנשואין").

ז באגרת לגיסו ר' גרשון מקיטוב, נדפס בכתר שם טוב (קה"ת, הוצאה שלישית) אות א. וראה סוד ה' ליראיו שער "עולמות, נשמות, אלהות".

דרגות ממוצעות

בסוגיא במסכת יומא^י מופיעים כל הנסים שהיו בבית המקדש, ומוזכרים עוד נסים מלבד עשרת הנסים במשנה בפרקי אבות, כמו העובדה שלחם הפנים היה נותר חם משבת לשבת ועוד. שואלים המפרשים: הרי במשנה מנויים עשרה נסים בלבד ואיך הגמרא מוסיפה עוד ועוד נסים? יש מי שאומר שבפרקי אבות מנויים רק הנסים שהם 'טובה' לישראל, והגמרא מונה נסים נוספים שהם עדות להשראת השכינה^י, אך זה נראה דחוק.

ויש לומר שהעיקר הוא החלוקה לשלש הדרגות היסודיות שהוסברו, ושאר הנסים שייכים לדרגות אלו או מהווים ממוצע בין הדרגות השונות. כך למשל הנס בכרובים שעשה שלמה בקדש הקדשים ומקומם אינו מן המדה, שייך כמובן למקום ארון אינו מן המדה. ושני נסים נוספים שהיו בקדש – לחם הפנים שהיה חם משבת לשבת והנר המערבי שהיה דולק תמיד (כפי שכתוב במקום אחר^{יב}) – הם מעל הזמן. בקדש הקדשים מתבטל ממד המקום, גילוי רובד האלוקות, ואילו בקדש יש ממוצע בין האלוקות לנשמות ושם ממד הזמן 'נמתח'.

את עשרת הנסים שהיו לאבותינו במקדש – "לא הפילה אשה מריח בשר הקדש וכו'", כל הנסים בהם הטבע משרת את הקדושה; הנס של אש המזבח, השייך לעבודת התפלה של הנשמות – היא אש הקדש בין האיש והאשה, "איש ואשה זכו – שכינה ביניהם, לא זכו – אש אוכלתן"^{יא}, כאשר האש של האשה והאש של האיש הן אש מלמטה ואש מלמעלה;

הנס בקדש הקדשים, השייך לתורה, רובד האלוקות – בנישואין הוא "אהבה בתענוגים" שלמעלה מהמודע, עצם השראת השכינה בין האיש והאשה, "שכינה ביניהם". לכאורה אפשר לחשוב שקדש הקדשים – הנקרא "חדר המטות"^{יב}, מקום הזיווג הכי פנימי – היינו אש התשוקה. אך כאמור, האש היא על המזבח החיצון, מחוץ לקדש הקדשים, ומה שיש בקדש הקדשים הוא החלק העליון שבשם הוי', ה-יה, עצם השכינה המדברת בין שני הכרובים. התשוקה נמצאת במודע, אבל הזיווג והאחדות, ה"אחד" המוחלט, הוא קדש הקדשים.

אלו שלש הדרגות של עולמות-נשמות-אלוקות בשלש הדרגות של הנס שהיו במקדש ובחיי הנישואין. ולסיכום:

אלוקות	מקום ארון אינו מן המדה	תורה	אהבה בתענוגים
נשמות	ירידת האש מן השמים	תפלה	אש של איש ואשה
עולמות	עשרה נסים בביהמ"ק	מצוות	מחויבויות הדדיות

יג כב, א-ב.

יד תפארת ישראל על המשנה באבות.

טו שבת כב, ב.

יא סוטה יז, א.

יב מ"ב יא, ב; דה"ב כב, יא.

המהפכה השלישית ברכת התורה לאשה

בשנים האחרונות, הרב גינזבורג מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית.

בלימוד מצד עצמו! וכן כתב הגר"א בחריפות "ודבריהם דחויין מכמה פנים, וקרא צווח 'ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם' היאך תאמר וצונו ונתן לנו".

ולכאורה זו קושיה חזקה: הרי אשה פטורה ממצות תלמוד תורה, ככתוב בגמרא שהיא בגדר "אינה מצווה ועושה" (וכן אין לה עוון בטול תורה), ומה שצריכה ללמוד מצוות שחייבת בהן זה הכהנה לקיום המצוות, כדברי הברכי יוסף "דחייבם אינו מצד מצוות תלמוד תורה דודאי פטורות הן, אמנם חייבות מיהא למען דעת הדינים שלהן, ואי בקיא בהן תו ליכא עלייהו שום סרך חיוב ללמוד", וכהגדרת האבני נזר "חיוב הלימוד משום חיוב עשיה [למשל: כיון שחייבת דיני נדה, אותו חיוב עצמו מחייב אותה ללמוד את דיני נדה, וכיו"ב], לא משום חיוב לימוד בעצמותו".

הלימוד הופך מאמצעי למטרה

אכן, ביאור דברי הבית יוסף: כיון שלמעשה צריכה ללמוד כדי לעשות, ממילא הלימוד נחשב כמצוה! כך מבאר האבני נזר "כיון שאי אפשר שיקיימו העשיה אם לא ילמדו תחילה... על כן חשיב הלימוד תחילת מצות העשיה". וכיוצא בזה מבאר הרב'ל, שאמנם סיבת הלימוד הראשונה היא רק "הכנה מוכרחת,

התבאר שאשה פטורה מתלמוד תורה כמצוה בפני עצמה, אך "חייבת ללמוד דינים השייכים לאשה" (הן מצוות מעשיות והן "חובות הלבבות" של אהבת ה' ויראתו וכו').

דברי הבית יוסף ותמיהת האחרונים

והנה נפסק להלכה שנשים מברכות ברכת התורה¹. וכתב הבית יוסף ועוד פוסקים (על פי המהרי"ל) שזה מפני שצריכה ללמוד דינים השייכים לה. וכיוצא בזה כתב הבית יוסף בהלכות אבלות שאשה שייכת בתורה "שהרי צריכה ללמוד מעשה המצות שהיא חייבת"². וכיוצא בזה דעת המגן אברהם שאשה אומרת בברכת המזון "על תורתך שלמדתנו" כיון שצריכה ללמוד מצוות שלה³.

אמנם בנוגע לברכת התורה, יש שהקשו על הבית יוסף וסיעתו: איך תאמר "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על דברי תורה [נוסח אחר: לעסוק בדברי תורה]" והרי אינה מצווה

נערך על ידי יוסף פלאי, מאמר שישי בסדרה.

א שו"ע י"ד רמ"ו, ו.

ב שו"ע או"ח סי' מז. ויש להעיר שבראשונים הדבר לא מוסכם (ראה למשל דברי ר"ת שהביא הרא"ש בברכות פ"ז סי' כ), אך כתב החיד"א ביוסף אומץ שהבית יוסף פסק כך מפני שכן התפשט המנהג.

ג יורה דעה סי' שמ. וראה שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תקנח.

ד או"ח סי' קפז במג"א סק"ג ובשו"ע אדה"ז סי"ז (וראה בפרישה על הטור שם. ובברכי יוסף שם). וראה מג"א סי' תר"י סק"ג בשם מהרי"ו "אשה לאו בת תורה היא", אך במחצית השקל שם ביאר "דמכל מקום עיקר תורה ניתן דוקא לאנשים", ואם כן אין סתירה מזה לדברי המג"א בברכת המזון.

ה שו"ת אבני נזר י"ד סי' שוב. עיין שם שהוא מקשר זאת לדעה שאשה אינה בכלל ערבות במצוות שאינה חייבת בהן, עיי"ש. וראה עוד בשו"ת בית הלוי ח"א סי' ו.

ו לקוטי שיחות חיד"ע עמ' 37 ואילך.

לימוד תורה לאנשים ולנשים

במאמר מוסגר, נחدد את ההבדל בין לימוד לצורך קיום המצוות ללימוד 'טהור'. ודאי שגם לגברים הלימוד הוא דווקא "על מנת לעשות" (והלומד ואינו מקיים "נח לו שנהפכה שלייתו על פניו"), אך יש תכלית בעצם הלימוד לא רק כאמצעי לקיום המצוות בפועל, שהרי מצות ידיעת התורה מקיפה את כל חלקי התורה, גם שאינם נוגעים למעשה ללומד^ח, וכן מצות לימוד התורה היא להגות בה יומם ולילה (בזמנו הפנוי של האדם) ולא להבטל. כדברי הב"ח (בהקשר לברכת התורה) "שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה", וכמבואר בספר תניא קדישא (פרק ה) במעלת תלמוד תורה.

ובנשים הלימוד העצמי אינו שייך בתור חובה, ומכל מקום כיון שצריכות ללמוד כהכנה לקיום המצוות ממילא יש להן שייכות גם בעצם הלימוד. דהיינו שההכנה הופכת לתכלית בפני עצמה, "הכון לקראת אלקיך ישראל" – ההכנה למצוה היא מצוה הקובעת ברכה לעצמה (כמו שלדעת הירושלמי מברכים על עשיית סוכה), וכך התורה המביאה לידי מעשה הופכת לדבר הטעון ברכה מצד עצמו. ועוד, יש שייכות לאשה גם במצוות של בעלה ובניה (ועליה לחנך את בניה לתלמוד), ומצד זה יש לה שייכות בלימוד התורה של מצוות אלו. "היו לבשר אחד" – לאיש ולאשה יש שותפות של בשורה אחת, וגם היא שותפה בעצם התורה של בעלה (כמו נשות גדולי ישראל שהשתתפו בפועל בכתיבת חידושי התורה של בעליהן). ועוד בפנימיות, הבעל שם טוב הדגיש שכל תרי"ג המצוות שייכות לכל אדם בכל זמן ובכל מקום (כמובא רבות

כעין הכשר, להמצוות" אבל "מכל מקום נעשה על ידי זה ענין לעצמו, לימוד התורה מצד עצמו" (ומביא דוגמאות לעיקרון זה בהלכה, כהולכת הדם למזבח שנחשבת עבודה אע"פ שהיא רק כהכשר לזריקת הדם). וראיה לדבר מנכרי העוסק בתורה (בשבע מצוות שלו) שהוא ככהן גדול, אע"פ שהתורה ניתנה רק לישראל ("מורשה קהילת יעקב"), והלימוד שלו הוא רק כדי שידע איך לעשות את המצוות, מכל מקום יש לו את המעלה של התורה – וכן הדבר, וקל וחומר, בנשים, שאע"פ שהלימוד הוא עבור קיום המצוות "בכל זאת נעשה הלימוד ענין בפני עצמו ולכן מברכות הן משום זה ברכות התורה" (ולגבי גויים, מ'המהפכה השלישית' נעבור בע"ה לחידוש של 'המהפכה הרביעית' בלימוד תורה לגויים).

וודאי שהנשים יכולות לברך "ונתן לנו את תורתנו". שהרי התורה ניתנה לכל ישראל. אדרבה, במתן תורה יש עדיפות לנשים (ובעבורן היה צורך להמתין ליום השלישי), "כה תאמר לבית יעקב" – "הנשים קבלו את התורה תחילה" (כמו שהתבאר במאמר הראשון). לכן יש לאשה שייכות לתלמוד תורה בכלל (גם כשיודעת כבר את ההלכות הצריכות לה) ומברכת ברכת התורה. אלא שמכל מקום אינה בגדר מצווה ועושה בתלמוד תורה, ושכרה פחות, כי חיוב זה מסובב כתוצאה מהחיוב במצוות שלהן ולא מצד עצמו (עד כאן תמצית דברי הרבי).

ולפי זה מסתבר שלדעות שברכת התורה היא דאורייתא^ז גם אשה חייבת בה מדאורייתא, וממילא תוכל אשה להוציא את האיש ידי חובתו בברכת התורה.

ח ירושלמי ברכות פ"א ה"ב.

ט וראה הקדמת הסמ"ג לספרו "המצות אשר צוה אדון העולם יש לידע יסודותיהם אף על פי שאינם צריכין עתה".

ז הרמב"ן בהשגות על ספר המצוות, מצוות עשה הנוספות טו. שו"ת שאגת אריה סי' כד. וראה משנה ברורה סי' מז סק"א.

שמפסיק באמצע מלימודו, וזאת כיון שיש חיוב תמידי במצות תלמוד תורה "והגית בו יומם ולילה", כמבואר בפוסקים, ואם היינו אומרים שנשים מברכות רק בתור הודאה על עצם התורה אזי היה הדין שאשה תברך שוב לאחר שהפסיקה מלימודה". ולכן הוצרכו הפוסקים לטעם שחייבת בלימוד דינים הנוהגים בה, וממילא גם אצלה שייך הקשר התמידי לתורה. אמנם הגר"א פירש שמה שנשים מברכות ברכת התורה הוא כמו שמברכות על מצוות עשה שהזמן גרמן (כדעת רוב הפוסקים¹), וכמו שמברכת על נטילת לולב אע"פ שאינה מצווה כך מברכת על מצות לימוד תורה אע"פ שאינה מצווה בה. ולפי זה, אשה אינה מוציאה את האיש ידי חובתו בברכת התורה, כמו שכתב בבאור הלכה על פי הגר"א. יתירה מזו, נראה שלפי הגר"א אשה אינה חייבת בברכת התורה אלא רק רשאית לברך. אולם מדברי שאר הפוסקים מוכח שלא חששו לקושיית הגר"א, וכפי שהתבאר.

יג' כמו שבאמת כתב הצ"ח ברכות יא, ב שאשה שהפסיקה מלימודה תברך שוב. אבל בדברי המהרי"ל נראה מפורש שלא כצ"ח.

יד' כדברי הרמ"א בשו"ע או"ח תקפט, ו (וראה אנצ"ת ערך אשה, ושי"ב). אמנם העירו על הגר"א, שהרי השו"ע (שם) סובר שנשים אינן מברכות על מ"ע שהז"ג ובכל זאת פסק כן שמברכות ברכת התורה. אך אפשר שהגר"א באמת לא בא לבאר את פסק השו"ע עצמו אלא להורות מדוע להלכה יכולות לברך (וראה עוד: שו"ע או"ח רצו, ח, ובנו"כ שם לגבי מצוה שאין בה מעשה. הליכות שלמה הלכות ברכת התורה. הליכות בת ישראל פ"ב הערה טז. ואכמ"ל).

בספרי בעל ה'תולדות' – ומצד זה כל התורה שייכת לאשה כמו לאיש.

גדר ברכת התורה

והנה בגדר ברכת התורה מבואר בפוסקים שאינה ככל ברכת המצוות (כמו "על נטילת לולב" וכיו"ב). כלומר, הברכה אינה רק על מצות לימוד תורה, אלא ש"התורה צריכה ברכה", הודאה כללית על התורה ולימודה, כברכת השבח או ברכת הנהנין². או שהברכה הראשונה "אשר קדשנו במצוותיו וציונו על דברי תורה [או: לעסוק בדברי תורה] היא ברכת המצוות, וברכת "אשר בחר בנו" היא הודאה ושבח³. ולפי זה מבארים מדוע אשה מברכת ברכת התורה, שאמנם אינה חייבת במצות תלמוד תורה אך מברכת כהודאה על התורה ולימודה.

אדרבה, לכאורה קשה על הב"י וסיעתו מדוע טרחו למצוא טעמים אחרים! וביאר הרבי: ברכת התורה מברך פעם אחת ביום אע"פ

י' ראה בכל זה: מנחת חינוך מצוה תל. חידושי הגרי"ז הל' ברכות פי"א בשם הגר"ח. עמק ברכה (פורנציק) עמ' ה. קרן לדוד או"ח סי' יא. אורח משפט או"ח סי' יא; קמז. דבר אברהם ח"א סי' טז (אותיות א, כח). משנת יעבץ או"ח סי' לא. ציץ אליעזר חט"ו סי' כד (ושם בשם הגרצ"פ פרנק). לקוטי שיחות ח"ד עמ' 148.

יא' עיי"ש בלקו"ש שלדעת הלבוש הברכה היא על "הנאת הבנת הלימוד" ולדעת אדה"ז הברכה היא על "השמחה מעצם נתינת התורה לישראל וקבלתה".

יב' פני יהושע ברכות דף יא. חיי אדם כלל ט.

להרים את ישראל

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה". מפרש הקדושת לוי: בדבור משה לישראל הוא מרומם אותם אל הקדושה. והנה **תרומה** – אותיות **תורה מ**, רמז לתורה שנתנה בארבעים יום (בעה"ט), ולארבעים ימי יצירת הולד. משה צריך לדבר אל כל יהודי, ובכך הוא 'מכניס אותו להריון' באור אלוני. תחושת האור האלוני ממלאת שמחה, כשמחת ההריון של "אם הבנים שמחה", והשמחה מרימה את היהודי אל על. שעשועים יום יום

הסיפור החסידי

רבי לייב שרה'ס | חובות ושידוכים

רבי לייב שרה'ס היה מהצדיקים המופלאים ביותר בחסידות. הוא נולד בשנת ה'ת"ץ, ונקרא כנראה על שם המהר"ל שהיה מצאצאיו. כינויו, שרה'ס, הוא על-שם אמו הצדקת שרה. בהיותה צעירה חמד אותה בן הפריץ המקומי, ומשנודע לה על כך התחתנה עוד באותו הלילה עם ר' יוסף, מלמד עני וזקן בא בימים. ביודעה שבעלה צדיק נסתר הוא, בקשה את ברכתו שתזכה ממנו לזרע קודש כמוהו, וכך זכתה לר' לייב. כשהיה ר' לייב כבן 15 זכה להתקבל בחום כתלמיד הבעש"ט, ובהמשך דבק ר' לייב במגיד ממזריטש. כל ימיו שוטט ר' לייב בעולם לתור אחר יהודים הנתונים בצרה ובשביה, ועוזר להם בדרכים פלאיות כקפיצת הדרך, ויכולתו לצוות על כל אדם – ויהי הפריץ העקשן והגאה ביותר – לפעול כפי שצווה עליו. נפטר ביום ד' אדר ב', תקנ"א.

נסה! הסכים השדכן, ובמוצאי שבת ניגש אל הבחורה ואמר לה: הגיעה איזה יהודי, שאני אפילו לא מכיר אותו. אבל אני צריך להתפרנס והוא שילם לי הרבה כדי שאציע לך להשתדך איתו. עונה הבחורה: אנא ברר מי היהודי וחזור אלי.

השדכן, שהתפלא על שהיא לא דוחה אותו מעליה, הלך ובירר כמצות הנערה וחזר ואמר לה את כל הפרטים, השם והמשפחה. ענתה הבחורה: אני מסכימה לשידוך. אך בשביל שלא תהיינה בושות, תגיד לו שישכור את שש החנויות הצמודות לשלי, שיפתח איזה מרכז קניות, אני אזמין סחורה שתגיע על שמו ולאחר שיראו שהוא גביר גדול לא תהיה לי בושה להשתדך עמו וכך הכל יסתדר.

כאשר שכר אותו חסיד את החנויות [מכספה של הבחורה], הגיעו עוזריה ואמרו לה שיש כאן מישהו שמתחיל לגדול, וצריך לעשות משהו. ענתה להם: עזבו אותו, אולי הוא יסחר במשהו אחר? כאשר הגיעה הסחורה הגה זה פלא – אותה הסחורה כמו שלה, ומשובחת מאוד... שוב העירו לה עוזריה על המתחרה החדש והיא התעלמה. כעבור כמה זמן אמרה אותה בחורה לדודה: אולי תברר לי על אותו סוחר? שמעתי שהוא רווק... כמובן שהדוד רץ

תלמיד אחד רצה להיות מחבורתו של ר' לייב שרה'ס, וביקש כל הזמן מן החבריא שידברו עם ר' לייב בשבילו. ר' לייב דחה אותו שוב ושוב, ולבסוף אמר: אם אותו תלמיד מוכן למכור את כל נכסיו, ולהלוות לי את כספו לשנה – אזי מסכים אני שיהיה אחד מן החבריא. אותו תלמיד קבל את התנאי, מכר את כל רכושו והלווה את כל הכסף לר' לייב, ישב בבית המדרש ולמד עם תלמידי ר' לייב.

לאחר שנה, בא אליו ר' לייב עם חלק מן ההלוואה ואמר לו: תן לי את השטר המלא ותביא שטר חדש בהתאם לסכום שאני מחזיר לך עכשיו. בכסף הזה קנה בגדים מכובדים ושכור עגלה ועגלון, סע לעיר קוונא ותגיד לשדכן שם שאתה רוצה להשתדך עם פלונית. תן לו איזה מטבע בשכר טרחה ואחר כך תתגלגל.

אותו חסיד הגיע לעיירה ודיבר עם השדכן, ששמע וצחק: אותה פלונית היא יתומה יפה, עשירה מאוד וחכמה מאוד, ומנהלת בעצמה את כל עסקיה בעיר. לכן היא לא מצאה את חתנה עד היום. מי אתה לעומתה? החסיד הביא לשדכן מטבע מכובד ואמר לו: מה אכפת לך?

מיד ובירר, ויצא השידוך אל הפועל.

לאחר שנתיים מחתונתם ישבו הבעל והאישה לשיחה. לאיזה רגע האישה התכופפה, ובאותו הרגע נכנס ר' לייב שרה'ס, זרק לו על השולחן את שאר החוב מההלואה, ביקש את שטר החוב ויצא. האישה ראתה את ר' לייב יוצא ואמרה לבעלה: צריך ללוות אותי, הרי זה ר' לייב! אמר לה בעלה: מתיכן את מכירה את ר' לייב? ענתה לו: מדוע הסכמתי להתחתן איתך? תקופה לפני שהגעתי לעיר הגיע אלי שוב ושוב זקן שקראו לו לייב בן שרה, ואמר לי שאני צריכה להתחתן עם פלוני אלמוני זה הזיווג שלי. גם אבי בא אלי בחלום ואמר לי לשמוע לדבריו, אך רק כשחליתי כמעט עד מות וכשהסכמתי להתחתן איתך הבראתי, הבנתי שיש ממש בדברי הצדיק. לכן כשהגעתי רק בררתי את השם שלך וסידרתי את השידוך. רובנו מעדיפים להיות מאלה הנותנים את ההלוואה, לא מהנוטלים אותה. הלא "עבד לווה לאיש מלווה", ומי אוהב להיות עבד? אך מדרכיו הנעלמות של הצדיק ר' לייב הייתה חיבתו הגדולה להלוואות. הוא העדיף את גלגולי הכספים שלו גם על פני כספי הפדיון מהם התפרנסו רוב הצדיקים, באומרו כי הכסף שקיבל בהלוואה הוא בוודאי שלו על פי דין תורה – מה שאין כן אם אדם נתן כסף לצדיק כדי שיתפלל עליו, ויכול להיות שהיה נושע גם בתפילת עצמו... בסיפורים רבים מתואר כיצד לווה כסף מיהודים, ולבסוף התברר, כבסיפור זה, שלא הייתה זו הלוואה אלא עושר השמור לבעליו. פעם לווה מעשיר אחד את כל כספו

(שכרגיל היה מפוזר בהלוואות בין אנשי הכפר), רגע לפני שפרצה בעיירה שרפה גדולה שכלתה את רכושם של כל התושבים. אז החזיר לו רבי לייב את הכסף, והעשיר יכל לסייע לשכניו ולהשתקם בעצמו.

אף שכנראה היה יכול להשיג את מבוקשו בדרך אחרת, רצה רבי לייב להיות 'שייך' ליהודי עמו הוא עוסק, ולהיכנס לעסקיו עם כל הרצינות. בדרך כלל הביטוי החסידי הוא הפוך ומדבר על שייכות החסיד לרבי, אך רבי לייב חושף ממד פנימי יותר, בו המנהיג הוא עבד לעמו (כפי שהוסבר בואביטה לפרשת משפטים, על כך שהאשה קונה את בעלה בכך שהיא נקנית לו). רווח נוסף מכך היא המצווה המיוחדת של פריעת חוב, שאין בה שום רווח אישי וכולה לשם שמיים. בפרט אם, כרבי לייב, אוהבים להיות בעלי חוב... מכח אותה מצווה הוא מסוגל גם לפעול שידוכים, מכיוון שבכל שידוך יש מעין החזרת חוב שמיימית לנשמות החסרות, שמצאו כל אחת את הנשמה השייכת לה לפי שורשה.

חיבור נוסף של ר' לייב לשידוך המשונה, הוא דרך הוריו – אשה צעירה ונאה שנשאה במסירות נפש למלמד זקן ועני. יש לומר שרבי לייב ראה בבני הזוג שלנו התנוצצות של אביו ואמו, ולכן התמסר כל כך לשדכם. רבי נחמן מברסלב כותב כי ראשי התיבות של הפסוק "שפתי כהן ישמרו דעת ותורה" הם שידוך: רבי לייב, הכהן-הצדיק, שומר את דעת הוריו שהיא החיבור ביניהם, ובהשראתה משדך את תלמידו.

מענות ותשובות

השפעת התת מודע על חיינו

מזה זמן רב שטורדת את דעתי השאלות הבאות: האם זה נכון שחיינו, הפעולות שאנו נוקטים, התגובות שלנו למצבים ולדברים מסוימים, מוכתבים משדרים שמגיעים מהתת מודע שלנו [שלפי טענות פסיכולוגים, הינו כ-95% מכלל התודעה שלנו] אל החלק המודע שלנו? האם מאורעות, שלא לומר טראומות מהעבר שלנו, ממשיכים להתקיים בתוכנו כך שהתנהגותנו מוכתבת על פיהם מבלי שנשים לב לכך? אם כן, האם עלינו לנסות לטפל בזה? כיצד אנו "מוחקים" חלקים מהתת מודע?

מענה:

אין צורך לדאוג בנוגע לתת מודע שבנפש, תפקידו הוא לתקן ולטהר את החלק המודע בנפשנו – המחשבה, את הדיבורים שלנו ואת המעשים.

בתורת החסידות מוסבר שאכן יש צד לא מודע לנפש שנוגע לחיינו, אבל חלק זה הינו על-מודע, ובלשון הקבלה והחסידות – ספירת הכתר שבנפש האלקית, על שלשת ראשיה-חלקיה: אמונה, תענוג ורצון. על חלק על מודע זה של הנפש, יש ללמוד ולהעמיק ולמצוא כיצד הוא בחיינו ובעבודת ה' שלנו. באופן כללי אפשר לומר כי הכתר שבנפש הוא הכח שלנו להתגבר ולהמתיק כל צד שלילי שעלול להתעורר מהתת מודע שמקורו בנפש הבהמית.

חרטה על העבר

לאחרונה פנתה אלי בחורה צעירה שלומדת במוסד חינוך חסידי, אך במקביל גם נכשלה בדברים חמורים. ב"ה היא הפסיקה עם מעשים אלו, אך עדיין לא מרגישה שלימה בתשובתה. שאלתה היא, האם העובדה שאינה חשה חרטה על העוונות שעשתה – ואליהם עדיין יש לה משיכה גדולה – פוגמת בתשובה שלה, ואם כן – איך מגיעים להרגיש חרטה?

מענה:

בספר התניא [פרק יד ועוד] מוסבר מאמר חז"ל ש"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" – שהשטות והטעות של החוטא היא שנדמה לו שבעבירה זו שעשה אינו מפריד עצמו מהקב"ה. אבל ודאי שאם היה מבין זאת לא היה מתעורר בו שום רצון לחטוא. הראיה לכך לדברי אדמו"ר הזקן היא שאפילו קל שבקלים מוכן למסור נפשו על קידוש ה' באם יידרש לכך. אם היא תתבונן בנפשה ותדמיין מציאות כזו בה היא באמת מתנתקת ונפרדת מה', ודאי שגם היא תכיר בכך שהיא מוכנה למסור על כך את נפשה. טוב וכדאי להתפלל אצל קברי צדיקים שתזכה להרגיש בעומק נפשה חרטה על העבר ולקבל קבלה לעתיד להיטיב את דרכיה. עליה לדעת שה' אוהב אותה כאב לבתו היחידה, אבל שונא את מעשיה בתכלית...

ברכה לבנות כתה א' ב'עלת חן' –
בית הספר החסידי לבנות בירושלים –
לרגל מסיבת סידור

ברכה ושלוש! יהי רצון שסידור התפלה
יהיה אתכן תמיד, לפתוח את הלב לעבודה
שבבלב זו תפלה, לשפוך את הלב והנפש בפני
השי"ת שיעמוד לצדנו בכל עת ובכל שעה,
ושישפיע לנו שפע ברכות וטוב בכל המצטרך
לנו בגשמיות וברוחניות, והעיקר – שיביא
לנו את הגואל, משיח צדקנו, בחסד וברחמים
בגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש!

ברכה לבנות הבת-מצוה

בבית ספר 'יעלת חן'

לבנות הבת-מצוה, לכל בת ובת בפרט:
מזל טוב, מזל טוב בהגיעך למצות! כל
מצוה שאת מקיימת היא לשון צוואה וחיבור
להשי"ת נותן המצוה וכן "בשם כל ישראל",
חיבור לכל עם ישראל. כל מצוה היא מקור
של שמחה – "שמחה של מצוה" – ועל
ידה (על ידי המצוה והשמחה הפנימית
בקיומה) מתקרבים לשמחת הגאולה על ידי
משיח צדקנו, **משיח** אותיות **ישמח** (בעצמו)
וישמח (אחרים) כנודע. תבשרי תמיד בשורות
טובות, וביום הבת-מצוה יש להוסיף במתן
צדקה ובקבלת החלטות טובות בנוגע ללימוד
התורה וקיום המצוות בהידור, כולל לנהוג
תמיד במדת חסידות לפניך משורת הדין
(כהוראת הרבי בזה, במיוחד לבנות-מצוה).

שרש רוחני לבעיות במעיים

כבר 20 שנה שבעלי סובל מקוליטיס [דלקת
במעיים הגס]. בחצי שנה האחרונה המצב
החמיר והרופאים נתנו לו טיפול תרופתי
שלא כ"כ עזר. לפני כשנה היינו אצל מטפל
טבעוני שבנה לבעלי תפריט מדוקדק שאמור
היה להקל על המצב, בעלי טען שהתזונה
המאוזנת לא עוזרת לו [למרות שלא הקפיד
על כך במאת האחוזים]. בד בבד עם המשך
הטיפול הרפואי, נשמח להבין קצת יותר על
השרש הרוחני של הבעיה ולקבל את עצת הרב
בנידון.

מענה:

אם תקראו בספרנו 'רפואה שלמה' [ניתן
להשיג גם במהדורה באנגלית] תראו שהמע
הגס, כמו גם מערכת העיכול בכללותה,
שייכים לספירת המלכות, ולכן כל העבודה
הרוחנית בנוגע לבעיה הזו שייכת לעבודתה
של ספירת המלכות – שפלות. מומלץ
ללמוד את המאמר 'פרק בעבודת ה'" ואת
הביאורים עליו מתוך הספר 'לב לדעת',
שם מוסברת עבודת השפלות באריכות
וביסודיות.

בנוגע לתזונה מאוזנת בהמלצת רופא/
מטפל טבעי, הדבר כמובן מומלץ. אם לא
עזר התפריט של הרופא הקודם, אולי כדאי
למצוא רופא אחר.
שתזכו לרפואה שלימה מן השמים.

רמז בפרשה

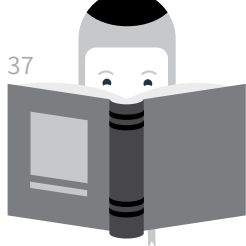
מתמטיקה בפרשת השבוע

מעל הכפרת שווה 845 או 5 פעמים ¹³. האות הבאה לאחר הַעֲדָת (תחתה האתנחתא בפסוק) היא **א** של **את**, והיא סוד הכולל של החלק הראשון של הפסוק המשלים 4900 ל-4901 ששווה 29 פעמים ¹³. 4901 שווה 1183 (**וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל**) ועוד 3718 כאשר זה האחרון שווה 22 פעמים ¹³ ברבוע, והיינו 845 ועוד 6 פעמים **הוי'** ברבוע או 24 פעמים ¹³. א זו גם משלימה את מספר האותיות בחלק הראשון של הפסוק מ-54 ל-55 שהוא משולש 10. בחלק הראשון של הפסוק יש 4 אותיות ע (שרש 4900 כנ"ל) במיקומים 4, 22 (שני המיקומים ביחד שווים 26, שם **הוי'**), 45, ו-52 (שני המיקומים הללו הם שני המילויים העיקריים של שם **הוי'**, **מה** ו**בן** שביחד שווים **מְהִיטָבָאֵל**). המיקומים מהסוף להתחלה הם 3, 10 (וביחד, **אָחֵד**), 33, 51 (שביחד שווים 84 או 7 פעמים **זָה**), וכולם יחד עולים 97 (**מה** בן הנ"ל). והנה כל מספרי המיקומים הנ"ל - 4 - 22 45 52 3 10 33 51 - כל אחד במשולש, עולים 4624 ששווה 68 (**חִיִּים**) ברבוע! משמע שהחיים תלולים בסוד האות ע. והנה, **חִיִּים** ברבוע, 4624, ועוד **חִיִּים נֶצְחִיִּים**, 276 (ששווה משולש 23) עולים 4900, ע ברבוע כנ"ל. והנה, ראשי וסופי התבות של החלק הראשון של הפסוק עולים 2120 ששווה **וְעֵשׂוֹ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכָם**, הביטוי הכולל הפותח את פרשת תרומה! כשנחבר את השנים יחד 4900 (**וְנוֹעַדְתִּי ... הַעֲדָת**) עם 2120 (**וְעֵשׂוֹ ... בְּתוֹכָם**) יעלה הכל 7020 או 10 פעמים **שֶׁבַת** שהוא 45 פעמים 156, **מה-אָדָם** פעמים **יוֹסֵף** כאשר יוסף נקרא אדם (**"לִנְפֹשׁ אָדָם"**; במדבר ט, ו על פי סוכה כה, א) ו**אָדָם** במספר קדמי שווה **יוֹסֵף**.

"וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכְּפָרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת | אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוְהָ אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (תרומה כה, כב). עד האתנחתא שתחת המלה הַעֲדָת, ערך המלים בפסוק עולה 4900 או 70 ברבוע. והנה, 4900 הוא הרבוע היחיד (חוץ מ-1 הטריוואלי) שהוא גם מספר פירמידה, הפירמידה של 24, כלומר סכום כל הרבועים מ-1 עד 24². [צייין גם שהמשולש של 24 שהוא 300, ש ושסכום כל המשולשים ממשולש 1 עד משולש 24 - והוא הארבעון-הטטרהאדר של 24 - שווה 2600 שהוא הערך הממוצע של 300 ו-4900. ועוד, 2600 שווה 100 פעמים **הוי'** ב"ה, סוד מאה ברכות "ברוך אתה הוי'" שבכל יום של 24 שעות].

המלה הראשונה בפסוק, אשר זו לה הופעתה היחידאית בכל התנ"ך, היא וְנוֹעַדְתִּי ולה 7 אותיות, כאשר האות האמצעית ע היא שרש 4900. וְנוֹעַדְתִּי שווה 546 שהוא 7 פעמים 78, והיינו ממוצע כל אות. 78 הוא משולש **זָה** (נבואת משה רבינו). וְנוֹעַדְתִּי שווה **הוי'** פעמים **אָהִיָה** (וכן, ג פעמים **יַעֲקֹב**). שתי המלים הבאות, **לָךְ שָׁם** שוות 390 או י-ה פעמים **הוי'** וכן **יַצְחָק יַעֲקֹב**. שלש המלים הבאות, **וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל** עולות 1183 שהוא 7 פעמים ¹³. רק **מֵעַל** שווה 140 או 70 ועוד 70, בעוד כל המלים עד האתנחתא עולות 70 פעמים 70, והאות ע היא אמצע **מֵעַל**.

בהמשך, **שְׁנֵי הַכְּרָבִים** עולים 637 ששווה 7 פעמים ⁷, המשלים את 7 פעמים ¹³ (ששווה 1183 הנ"ל) ל-1820, והוא ע (**סוד**) פעמים **הוי'** - מספר האזכורה של שם הוי' ב"ה בכל התורה כולה! עריכה: הרב משה גנוט

זר זָהָה סָבִיָה

המדור לילדים

(בְּאִידִישׁ: "וואס געדענקסטו?"). בְּשָׂאלָה זֶה הָיָה הַבְּעַל שֶׁם טוֹב מְעוֹרֵר לַיהוּדֵי אֶת הַזְכָּרוֹן הַכִּי חָשׁוֹב, שֶׁלִּפְעָמִים נִמָּצֵא אֲצִלָּנוּ בְּתַרְדֵּמָה – מָה אֶתָּה בְּאָמַת? לְמִי אֶתָּה שָׂיֵךְ? אֶתָּה זֹכֵר מִהֵנָּה הַתְּכָלִית שְׁלֹךְ בְּעוֹלָם? אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל בְּדַרְךָ כָּלֵל לֹא לְהִתְקַרֵּב לְחֻשְׁמַל, בְּטִחַ לֹא בְּרָגְלִים יְחִפּוֹת וְעוֹד יוֹתֵר כְּשֵׁיט רְטִיבוּת בִּסְבִיבָה. פֶּעַם אַחַת הִסְפִּיקָה לִי כְּשֶׁהֵיִיתִי בֶּן חֲמִשׁ זֶה קָרָה לִי וַמָּאזְ אֲנִי נִזְהָר – הַכִּנְסָתִי חוּט בְּרִזָּל לִפְרָצוֹן שֶׁבְּקִיר, זֶה עִם שְׁתֵּי הָעֵינַיִם וְהַפֶּה שֶׁבְּאִמְצָע. בְּקִצּוֹר, הַבְּנֵתָם. קִבְּלָתִי מִכֶּת זֶרֶם חֻשְׁמַל. בְּרוּךְ ה' לֹא קָרָה לִי כָּלוּם, אֲבָל הַצְרִיכָה הַזֶּה זְכוּרָה לִי עַד הַיּוֹם. מָה אֲנִי עוֹד זֹכֵר מִגִּיל חֲמִשׁ? כְּמַעַט כָּלוּם. כַּנֶּרְאָה שְׁמָה שֶׁקָּרָה לִי בְּאוֹתוֹ גִּיל לֹא הָיָה כָּל כֵּן חִזָּק כִּדִּי שֶׁיִּחַרֵּט אֲצִלִּי בַּזְכָּרוֹן.

אֶתָּם בְּאָמַת חוֹשְׁבִים שְׁלֹא קָרוּ לִי בְּאוֹתָם הַשָּׂנִים דְּבָרִים חֲשׁוּבִים? אֲנִי מֵנִיחַ שֶׁהֵיוּ. בְּרִית הַמִּילָה שְׁלִי וְדַאי הָיְתָה מְאֻרָּע חֲגִיגִי גַם עֲבוּרִי. כְּמוֹ כָּל תִּינוּק גַּם אֲנִי צָרַחְתִּי מִכָּאֵב, אֲבָל כַּנֶּרְאָה שְׁאֵת אוֹתָם הָאֲרוּעִים שֶׁכִּחְתִּי מִיד. הָאָמַת הִיא, שְׁשׁוֹם דְּבָר לֹא נִמְחַק מִהַזְכָּרוֹן. כָּל אֲרוּעַ אוֹ מִקְרָה שֶׁעֲבַר עָלַי, מִהַרְגֵּעַ

"תְּגִיד, אֶתָּה אוֹהֵב לְצִיר?"
 "כֵּן, בְּטִחַ. בְּעֶקֶר נוֹפִים"
 "וְאִפְשָׁר לְשָׂאֵל אוֹתָךְ – לָמָּה?"
 "לָמָּה?! מִזֵּיתוֹ מֵרֵת לָמָּה? כָּכָה!"
 "כָּכָה זֶה לֹא תִשׁוּבָה..."
 "אהממ... לָמָּה? כּוֹבְעִי!"

בְּפִרְשֵׁת תְּרוּמָה בּוֹנִים לֵה' מִשְׁכָּן! מִבֵּין כָּלֵי הַמְּקַדָּשִׁים אָנוּ מוֹצֵאִים מִכְּנֶה מִשְׁתַּף לְשִׁלְשָׁה – אֲרוֹן הַבְּרִית, שְׁלַחַן לַחֵם הַפָּנִים וּמִזְבֵּחַ הַזָּהָב. מִהוּ? בְּשִׁלְשֻׁתָּם מוֹפִיעַ הַצּוּרִי לְעֵטֶר אוֹתָם בְּקִשּׁוֹט "זֶר זָהָב סָבִיב". זֶר הוּא שֶׁם נִרְדָּף לְכַתֵּר, וְאֵכֵן הַקִּשּׁוֹט הוּא עֵטוֹר הַדּוֹמָה לְכַתֵּר, הַמְּקִיף וּמְסוּבֵב אֶת אוֹתוֹ הַכָּלִי.

רַגַּע, בְּצִיּוּרִים שְׁאֲנִי מִכִּיר לּוֹבֵשׁ הַמָּלָךְ עַל רֹאשׁוֹ כְּתֵר אֶחָד. אִז מָה פְּתָאוּם שְׁלִשָּׁה כְּתָרִים? כַּנֶּרְאָה שֶׁכְּתֵר הַמְּקַדָּשׁ מִכִּיל בְּתוֹכוֹ שְׁלִשָּׁה סוּגִים שׁוֹנִים שֶׁל כְּתָרִים, וְלָכֵן מְעֵטֶר כָּל אֶחָד מֵהֶם כָּלִי אַחֵר, אֲבָל בְּעֶצֶם כָּלָם שִׂיכִים לְכַתֵּר אֶחָד וּמִיָּחָד. מִהוּ?

מָה אֶתָּה זֹכֵר?

מִסְפָּרִים שֶׁכָּאֲשֶׁר הָיָה מִגִּיעַ יְהוּדִי בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹנָה אֶל הַבְּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ הָיָה שׁוֹאֵל אוֹתוֹ הֲרַבִּי "מָה אֶתָּה זֹכֵר?"

מוגש בשותף מוסדות תורת חיים בראשות הרב יצחק גינזבורג, כתב הרב שילה אופן, משפיע חסידי בת"ת תורת חיים בירושלים

המדור מוקדש לזכות:

החתן והכלה הדר יוסף תם ואהבה שפרה שיי' מימון לרגל נישואיהם - אור ל' אדר. שיזכו להקים בית נאמן בישראל

המלה רצון זהות לאלו של הצנור.

הנפש הבהמית שלנו רוצה הרבה דברים: מאכלים טעימים, משחקים מהנים, חנויות מאתגרות. אם נספם את כל הרצונות האלו נגלה שבפעם פלם אומרים דבר אחד: תן לי לחיות! כאשר אדם מרגיש בסכנה מתקרבת הוא נדרך פלו – מישהו או משהו מאים על חיו, והוא יעשה הכל כדי להנצל, גם אם הדבר ידרש ממנו להתאמץ. אדרבה, הוא בכלל לא ירגיש מאמץ, הוא פשוט יקח את רגליו ויברח בריצה, כל עוד רוחו בו. למה? כי הוא רוצה לחיות!

וימה רוצה הנפש האלקית שלנו? היא רוצה רק את ה'. היא רצה רק אליו, ולשם כך יש לה **תריג** צנורות. אם היא תרגיש בסכנת חיים היא תעשה הכל כדי להנצל. למשל, אם יבוא מישהו וינסה להכריח אותה לעבד חלילה עבודה זרה – היא תמאן בכל תקף. מצדה אפלו למות. סליחה, אצלה זה בעצם נקרא לחיות! למות זה להשאיר עם הגוף, במנתק מה'...

להתענות על ה'

הרצון שלי רץ בכח גדול כדי להשיג את היעד המבקש, אבל בעצם למה? מי זה שממריץ אותו לצאת ולרוץ? מי דוחף אותו? מאחורי הרצון מתחבא מנוע ושמו **תענוג**. אני רץ כי אני יודע שברגע שאשיג את מבקשי אגיע אל המנוחה ואל הנחלה, אל מה שכל כך צפיתי לו. ואז,

בו נולדתי עד היום, נשמר אצלי אי-שם, במקום נסתר. אותו מקום כל כך נסתר עד שאפלו אני בעצמי לא יודע על קיומו, ובטח לא זוכר את פרטי הארועים.

יותר מכן, אומרים שבאותו מקום נסתר נשמר גם כל מה שהנשמה זוכרת, ואפלו עוד לפני הלידה. למשל, חז"ל אומרים שתנינוק בבטן אמו לומד את התורה כלה, וברגע הלידה בא מלאך, סותר על פיו ומשפח ממנו הכל. שיעבד קצת בחיים...

למקום הנסתר הזה קוראים **על-מועד**. כלומר, כל מה שהיה ונמצא, אבל הוא מעל מה שאני יודע או זוכר. בשפת הקבלה מכנה אותו מקום סודי בשם **ספירת הכתר**. בתורת החסידות מספר, כי אותו כתר כולל בתוכו שלשה כחות מיוחדים. אלו שלשת הכתרים שבו – כח **הרצון**, כח **התענוג** וכח **האמונה**.

ריצת הרצון

לפעמים אני רוצה מאוד לעשות משהו ולא יודע להסביר למה. למה? 'פכה!'. לא רק לאחרים אני לא יודע להסביר אלא אפלו לעצמי. אני פשוט נמשך לזה. זהו כח **הרצון**. כאשר אדם רוצה משהו שחשוב לו הוא ימצא כחות להתגבר על כל המכשולים. הוא ידחך וירוצ קדימה. רצון מזכיר לנו ריצה. איך קוראים למי שמעביר את ריצת המים ממקום למקום? צנור, ואכן אותיות

אמונה פשוטה

עכשו אשאל אתכם שאלה אחרונה...
למה ומדוע אני מחפש את התענוג?
מה מניע אותי? מה אני בעצם מחפש?
כאן אנחנו חוזרים לקדימון שלנו. למה?
פכה! הקשר שלי עם ה' עומד למעלה
מעל טעם והשגה. אין לי על כך תשובה,
והאמת היא שאני גם לא מעונין לענות
על השאלה, כי הקשר שלי עם ה' הוא
מעל הכל, גם מעל לתענוג שלי. יהודי
מאמין בה' באמונה פשוטה ובאמון
מלא.

הבעל שם טוב מגלה לנו שסוד
התשובה 'פכה' הוא ראשית תבות הבטוי
"פתר כל הכתרים". פתר האמונה שורה
על גבי פתר הרצון וכתר התענוג.
שנוצח להתעטר בכל שלשת הכתרים
- לרצות, להתענג ולהאמין!

שבת שלום ומברך!

רבי

כאשר זה יקרה, אוכל לשבת לי בנחת,
בלי למחר לשום מקום, ורק... להתענג!
מכירים את הפייט "ידיד נפש"? מיד
בתחלתו אנו מצהירים מהו היעד שלנו:
"ירוי עבדך כמו איל". ה' יתברך, הריצה
המשגעת שלנו אליך מהירה לא פחות
מזו של האיל המדלג על ההרים מעל
כל המכשולים. ואז? מה יקרה כאשר
יגיע היהודי, עבד ה', אל הקדוש? "יערב
לו ידידותיך מנפת צוף וכל טעם"! יהיה
תענוג של טעם...

ואם כבר מדברים על פייטים ועל
מתיקות... קרה לכם פעם שנסיתם להזכר
בנגון שאתם מאוד אוהבים? לי זה קורה
די הרבה. אני מנסה להתחיל ו... לא, זה
לא זה. מנסה נגון שני וגם הוא לא מי
שאני מחפש. ואז, בדרך כלל אחרי שכבר
התיאשתי, זה פתאום בא. זהו! זה הוא!
אני עוצם את העיניים, שוכח מהעולם,
ונסחף עם הנגון. לאן? לארץ התענוג.

שאלת השבוע: מהם שלשת הכחות שקיימים בכתר הנפש של יהודי?

בין הפותרים נכונה יגרל משחק קפסה.

תשובות יש לשלח לד"ר maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452

עד יום ב' הקרוב. הזכרים: בשלח יעקב שלם גרונר תל אביב |

יתרו תשובה עילאה ויט | משפטים שלמה יהודה שפירא מכמש

הפרסיס בחסות:

צעצועי רזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

אפקט דופלר

וחוק האבל אומרים לך משהו? לא צריך
ידע-כללי נרחב במדע כדי להכיר את

התופעות הללו, אבל כדי לצקת בהן משמעות עבור האדם נדרשת התבוננות תורנית. כפי שממחיש הרב גינזבורג שוב ושוב, חיבור התורה והמדע – דרך זיהוי הקבלות מתאימות בין תופעות מדעיות למושגים תורניים – מעשיר גם עולם הדימויים של התורה, ובעיקר מאפשר להפוך את הידע המדעי הסתמי-לכאורה לבעל משמעות פנימית והוראה בחיי האדם ("תורה לשון הוראה"). ה' מדבר אלינו גם דרך המציאות הסובבת אותנו, ועלינו לחשוף את המשמעות של תופעות הטבע והתגליות המדעיות העדכניות ביותר.

בהתוועדות השבוע – שיעור לנערי בר-מצוה, המאריך בתופעות של התבגרות וגדילה בעבודת ה' – הוקדש חלק נכבד לניתוח תופעת ההסחה לאדום (עם מקורותיה באפקט דופלר והשלכותיה על הבנת התפשטות היקום), תוך ניתוח לשוני, תורני וקבלי של הצבע האדום-ורוד וחיבור הכל למושג "ירידה צורך עליה", כשמתוך כך נלמדו לקחים בנוגע לתהליכי ההתבגרות וההתגברות של תלמידים צעירים.

מעוניין להפיץ את **ואביטה** במקום מגוריך?

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

או במספר **02-5434297** – המספר פתוח לניידים כשרים.

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il